

Oratio œcumenica

[Lelkész:] Istenünk! Köszönjük, hogy türelmed és jóságod mindeddig megtartotta életünket. Kérünk, irányítsd figyelmünket ezen a napon arra, hogy hálával és megelégedéssel éljünk. Ne zúgolódjunk és ne panaszkodjunk, amikor terheket kell hordoznunk. Akkor sem, ha éveink haladtával erőtlenségünket érezzük. Segíts minket úgy visszatekinteni, hogy meglássuk életutunkon a tőled kapott áldásokat. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Könyörgünk azokért az embertársainkért, akik nehezen indulnak el követésedre. Sokszor elmondott hívásra is új és új kifogásokkal válaszolnak. Alakítsd úgy szolgáltatunkat, hogy eredményesebben tudjuk megszólítani az embereket környezetünkben. Adj nekünk több kezdeményezőkézséget és bátrabb lépéseket, hogy közelebb kerüljön a vigasztaló evangélium sok útítársunkhoz ezekben a napokban. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Könyörgünk azokért, akik most néznek szembe igazán az elmúlással és a földi élet végső kérdésével. Különösen is eléd hozzuk az elesett, beteg és idős emberek sorsát. Adj bizodalmat és reménységet a szívükbe. Ébreszd bennük az örök élet evangéliumának erejét. Ne lásd céltalannak és sötétnek az életalkony napjait és óráit, hanem hallják meg a te mindeneket megújító, végső napod hírért. Segíts nekik, hogy meg tudjanak szabadulni a mulasztások, kudarcok és eredménytelen próbálkozások terhétől. Adj gyógyító világosságot életükbe. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Könyörgünk egyházunkért, hogy az utolsó idők próféciáit és az eljövendő örök élet evangéliumát hitelesen tudja megszólaltatni. Vedd el a könnyelmű és felelőtlen beszédet a nevedben megszólalóktól, és adj aktuális, életerős és gyógyító üzenetet. Taníts minket újrafogalmazni hitünk tartalmát és bátran megszólalni, ha kell, meghökkenítő és ébresztő gondolatokkal. Őrizz meg attól, hogy emberek tetszésére formáljuk szavainkat és életünket, úgy, hogy a te egyedül jogos és tökéletes elvárásodról megfélemlizzünk. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Istenünk! Emeld fel tekintetünket, hogy örök napod igazi fényét meglássuk. Mutasd meg minden emberi élet páratlan értékét. Láttasd meg velünk az életünk feltételeit biztosító bolygónk szépségét és törekeny voltát. Add meg, hogy az eljövendő teljes tisztaság és fényesség arra is indítson minket, hogy körültekintőbb, odaadóbb és felelősségteljesebb életet éljünk itt, a földünkön. Embertársainkra és a minket körülvevő világra pedig úgy tudjunk tekinteni, mint a te akaratod szerinti kincsekre és értékekre. Ezen a vasárnapon különösen is add meg nekünk a felfelé tekintés készségét, és adj tág perspektívát. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lelkész:] Istenünk, köszönjük, hogy szeretetedben, jóságodban és türelmedben lel otthont imádságunk a testvérünké lett. Fiad, Jézus Krisztus által.

[Gyülekezet:] *Amen.*

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN UTOLSÓ (ÖRÖKÉLET-) VASÁRNAP – DÁN 12,1C-4

Lesz feltámadás!

Nem szerencsés, hogy a fordítók által három mondatra bontott első versnek csak a c-vel jelölt harmadik mondatától kell a szakaszt felolvasni. Akik így döntöttek, azokat feltehetően zavarta a Míkáél nevű „nagy vezér” említése. Bizonyára így próbálták óvni az igehirdetőket annak eldöntésétől, hogy vajon Szent Mihály főangyalról, Isten mennyei seregeinek vezérééről szól-e ez a jövődőlés, vagy valaki másról, esetleg egy földi hadvezérről.

A mai vasárnapon valóban nem ezen kell töprengenünk. Így azonban kikerült a szakaszból a második mondat is: „Nyomorúságos idő lesz az, amilyen nem volt, mióta népek vannak, addig az időig.” Pedig ezt a mai evangéliumot megelőző részben Jézus is idézi az utolsó időről szólva: „Mert olyan nagy nyomorúság lesz akkor, amilyen nem volt a világ kezdete óta mostanáig, és nem is lesz soha.” (Mt 24,21) Nem közömbös, hogy éppen erre az időre utal a kijelölt rész bevezető mondat: „De abban az időben megmenekül néped, mindaz, aki be lesz írva a könyvbe.”

Ez a prófétai ígéretek is egybecseng Jézus bátorító szavaival, amelyekkel övéit az utolsó idők nagy megpróbáltatásaira készíti fel: „Amikor pedig ezek elkezdődnek, egyenesedjétek fel, és emeljétek fel a fejéteket, mert közeledik a megváltásotok.” (Lk 21,28) Mert a végső megpróbáltatás – noha egyre fokozódik, miként a szülő asszony vajadásának kínja (lásd Mt 24,8) – nem tart örökké. Azok számára, akik ezekben a napokban mindvégig állhatatosan kitartanak a hitben, ezekből a gyötrelmekből örökké tartó új élet fog születni.

De mikor jön el a végső nyomorúság ideje?

Az őskeresztények – tekintettel az átélt és egyre csak fokozódó véres üldözésekre – úgy gondolták, hogy már a végső idők gyötrelmeit szenvedik, és Jézus második, dicsőséges eljövele, amely minden nyomorúságunk véget vet, már a küszöbön van. Tévedtek? Történelmi értelemben igen. Hiszen Jézus még mindig nem tért vissza. De a mindvégig állhatatos hitük bizonyosan nem csalatkozott. Hiszen – miként Luther vallja – „a hívők nem rászedettek”. Ha állhatatosok maradtak a megpróbáltatásban, akkor egyre fokozódó gyötrelmük vértanúhaláluk óráján olyan mindent feledtető, el nem múló örömmé változott, amelyet Jézus a szülő asszony öröméhez hasonlított, aki nyomban elfelejti a vajadás minden kínját, amikor újszülött gyermekét a karjára veszi, és magához öleli (lásd Jn 16,21).

Dániel próféta nem véletlenül nevezi *okosoknak* azokat, akik a végső megpróbáltatás kínjait a vajadás kínjainak tekintik, és állhatatos elviselésükhöz úgy merítenek erőt, hogy minden figyelmüket a gyötrelmekből születő új élet örömére összpontosítják. Mert nem okosságra, hanem ostobaságra vallana, ha a szülő asszony – csak azért, hogy a fájdalomtól megszabaduljon – leállítaná a már megindult szülést. Végül meghalna ő is és a magzata is. De a szülő nőnek a vajadás kínjai között az a reménység ad erőt, hogy ezek a gyötrelmek hamar véget érnek, és átadják helyüket az örömmek. Reménysége által már a kínok között is részese a végül rá váró örömmek.

Az eljövendő öröme előretéknő, azt mintegy elővételező reménység nélkül a megpróbáltatás idején nem

lehet állhatatosnak maradni a hitben. Dániel szavával azok a hívők az *okosok*, akiknek a hite soha nem nélkülözi a reménységet. Ezért nem okos dolog az örök élet Krisztus biztos ígéréten alapuló reménységének száműzése a keresztény hitből. Azok a magukat felvilágosultnak gondoló 21. századi keresztények, akik az örök élet reménységét a keresztény élet és hit idejémtől, nélkülözhető elemének tartják, még ha hiteles keresztény életet élnek is, a halál óráján rájuk váró, végső szorongatásban nehezen tudják majd hitüket mindvégig megőrizni. Pedig a halálból való megváltás, a feltámadás ígérete csak azokra vonatkozik, akik a hitben mindvégig állhatatosan kitartanak.

Ezért a hívők számára – ha nem is közömbös kérdés – mégsem az a fő kérdés, hogy a világban mikor jön el a végső nyomorúság ideje. Már csak azért sem okos dolog ennek latolgatása, mert – Jézus szerint – ennek napját és óráját egyedül a mennyei Atya ismeri. A hívőknek minden megpróbáltatással úgy kell szembenéznük, mintha az lenne a végső. Mert függetlenül attól, hogy a világban mikor köszönt be a Krisztus visszajövetelét megelőző, addig soha nem látott nagy nyomorúság ideje, mindannyiunk számára el fog jönni az a megpróbáltatás, amely ezen a világon nekünk a végső lesz. Ennek végén a nap számunkra örökre elsötétül, és sem a hold, sem a csillagok nem adnak világosságot.

De ha mindvégig állhatatosok maradunk a hitben, akkor a halál ránk boruló sötétsége nem fog örökké tartani. Ez pedig csak akkor lehetséges, ha életünk minden napján annak a reménységnek a fényében

A VASÁRNAP IGÉJE



élünk, amelyet Jézus a benne hívőknek adott, amikor Lázár sírjánál ezt mondta a fivérét sirató Mártának: „*En vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbenem, ha meghal is, él; és aki él, és hisz énbenem, az nem hal meg soha. Hiszed-e ezt?*” (Jn 11,25–26)

Jézus kérdése – „Hiszed-e ezt?” – mindannyiunknak szól, és naponta felelnünk kell rá. Akkor is, amikor a halál fenyegetése még távolinak tűnik. És akkor is, amikor valamelyik szeretettünk kihűlő kezét elengednünk. Ilyenkor nehezebben tudjuk kimondani: „Hiszem, Uram!” De a legnehezebb akkor lesz, amikor majd a mi torkunkat szorongatja a halál. Jézus ígérete szerint akkor tudunk majd állhatatosok maradni, ha addig is mindennap megküzdünk ezért a hitért, vagyis mindenekelőtt Isten országát és igazságát keressük (lásd Mt 6,33). Vagy ahogy Pál apostol int: az odafent való dolgokkal törődünk, és nem a földiekkel (lásd Kol 3,2). Akkor nevünk sem földi életünk utolsó napján, sem a világ végső ítéletének napján nem töröltetik ki az Élet könyvéből.

■ VÉGHELYI ANTAL

Imádkozunk! Urunk, tarts meg minket az örök élet reménységében, és add, hogy reménységünkről képesek legyünk mindenkinék számot adni, hogy akaratod szerint minden ember eljusson az igazság ismeretére. Amen.

Az imádság megmarad

► Jó pár információ, a néhány alapvető tanítás, segítő példák és személyes vallomások – ennyit tervezett e rovat vezetője akkor, amikor elindította az imádságról szóló cikkek sorát. Úgy gondoltam, két, maximum három hónap. Azután kiderült, ennyi nem elég. A néhány hónapról fél év lett, majd egyre gyűltek azok a témák, amelyeket nem szabad kihagyni, s jöttek a visszajelzések is olvasóinktól, hogy várják a következőt, s még jó lenne erről vagy arról olvasni. Ez az ötvenkettedik írás a *Régi-új liturgikus sarok* imádságról szóló sorozatában. Ezekkel a sorokkal nem befejezzük az amúgy is kimeríthetetlen témát, csupán félbeszakítjuk a sort. Ha Isten engedi, és élünk, akkor reménység szerint egy-két év múlva visszatérünk még rá.

Az imádság ajándék. Azzal, hogy Isten megszólít minket, egyáltalán, hogy szóba áll velünk, megnyílt a párbeszéd lehetősége. Neki nem lenne szüksége erre a párbeszédre, hiszen a Mindenható a maga teljességében nem szorul rá sem tanácsadásra, sem konzultációra, sem véleményeink begyűjtésére. Ő mégis megszólít, s ez a gesztus egyértelműen azért ismétlődik, mert kíváncsi ránk, teremtményeire, gyermekeire. A szeretet felelőssége ez. Páratlan ajándék, hiszen tudjuk, hogy meg ember vezetőink közelébe is alig lehet jutni, s a magasan levők közül kevésnek van ideje, lelke és lehetősége arra, hogy meghallgassa a kisembert. Isten azonban mindig hív a beszélgetésre, kész meghallgatni, s nemcsak megszólít, de válaszol is.

Az ember hatalmas utat járt be az elmúlt évezredekben, évszázadokban, hogy könnyítse a kommunikációt. Az elmúlt évtizedek felgyorsult „fejlődése” pedig még több akadályt gördített el az emberek közti kommunikáció útjából. Hihetetlen technikai ap-

parátus fejlődött ki arra, hogy szinte minden távolságot áthidalva tudjunk szót váltani, információt cserélni. Isten azonban úgy van közel, hogy még eszközre sincs szükségünk. Csupán annyit kell tennünk, hogy lélekben felé fordulunk, és



ALBRECHT DÜRER: IMÁDKOZÓ KEZ

annyt mondunk: „Uram!” Mozdulni sem kell. S ő már „vonalban” van.

Hogy mégis vannak imádságos mozdulataink, az arról tanúskodik, kellenek segédeszközök, hogy a vonal meg ne szakadjon. Összekulcsolni a kezünket, hogy szó szerint vagy átvitt értelemben ne babráljunk semmi mással. Vagy felfelé nyitni, az égre emelni a kezünket, hogy lelki szemekkel is felfelé nézzünk, s ne orrolgatva bámuljuk a figyelmünket elterelő, szomorúnak látszó valóságot.

Itt megállt a kezem a billentyűk fölött, és önkéntelenül összekulcsolódtam. S ez a mozdulat nem csupán azt jelezte, hogy az írás és az imádság fizikailag is, no meg lelkileg is milyen közel vannak egymáshoz, hanem azt, hogy amikor az imádságról töprengünk, beszélgetünk, teljesen természetesen, hogy észrevétlenül megtörténhet a műfajváltás, és a gondolatok beszélgetése, az író és az olvasó elképzelt s ezért valós párbeszéde az Istenrel való beszélgetés előszobájává válik. Hogy azután tényleg összekulcsolódjon a kéz, vagy éppen kinyíljon. Kinyíljon, ahogy az ősi imádságtartásban is volt – s minden valószínűség szerint Urunk maga is így imádkozott: kitárt karral, felfelé mutatott üres tenyerekkal, hiszen kol-duséletünket a velünk beszélgető Isten tudja megajándékozni, megtölteni, meggazdagítani. Üres kézzel fordulunk hozzá, s mindig kincsekkel a markunkban indulhatunk tovább – ez még akkor is így van, ha észre sem vesszük.

„Oly sokat kaptunk ezekből az írásokból” – szólított meg minap

RÉGI-ÚJ LITURGIKUS SAROK



egy egyházi rendezvényen egy korábban számomra ismeretlen testvér. S mielőtt még valami kis büszkeség is átjárta volna a rovatvezető szívét, egész más járt át: de hiszen én gazdagodtam meg a legjobban. Nekem adott biztatást, újabb lendületet, nagyobb kitartást ez az év az imádság iskolájában. Hétről hétre egyre mélyebbről jövő kéressel állok én is a Mester elé, mint ahogy tették egykor ott. Galilea útjain tizenketten: „*Taníts minket imádkozni.*” S ahogy a nyelvtanuláskor boldog lesz az ember, ha egy-egy jó mondatot meg tud formálni, úgy vált hétről hétre sikerélménnyé számomra az imádság új meg újabb mondatainak sora. Együtt, egymástól tanulhattunk, hogy együtt, egymásért imádkozhassunk.

A *Régi-új liturgikus sarok* most átadja helyét a *Cantate* rovatnak, hogy egy időre ismét gyönyörű és áldást hozó énekeinkre, az ígét közvetítő szent zenére figyeljünk. A rovatvezető pedig nem udvariasságból, hanem tiszta szívből köszöni az olvasóknak, hogy együtt imádkozhatott velük 2013 adventjétől egy éven át. A sorozat véget ért, de az imádság megmarad. Állandó, nagyszerű lehetőségként.

■ DR. HAFENSCHER KÁROLY

Új keresztelődence Magyarkeresztúron

► A Soproni Egyházmegye esperese, **Gabnai Sándor** a múlt vasárnapi istentiszteleten szentelte fel a magyarkeresztúri evangélikus templom új keresztelődencéjét. A kerámiát **Ángyán Csilla** csornai fazekas népi iparművész szolgáltatta.

Beszédében **Gabnai Sándor** emlékeztetett arra, hogy a kereszttség Istennel való kapcsolatunk első, a külvilág számára is látható megnyilvánulása. Ünnepi és megrendítő pillanat ez – fűzte hozzá. A hitben való megmaradást segítheti a közösség, a személyes törekvés, de az mindenképpen Isten ajándéka – mutatott rá.

„Meg vagyok keresztelve” – mondta **Luther**, s ezen kijelentő mondatával érezte a folytonosságban, az időtlenségben rejlő erőt. S ha el is süg-

dünk, és ránk tör az e világi „nem is tudom, mitévő legyek” érzés, tudhatjuk, szívünk mélyén érezzük, hogy pártfogónk, közvetítőnk nem hagy minket magunkra. Jézus Krisztus szavára figyelve a rosszat jóvá alakítjuk, a halálból az életre térünk. A vele való közösségben bátran megvalljuk hitünket, és részesülünk ígéretében: „...és *ime, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig*” (Mt 28,19.20) – hangoztatta **Gabnai Sándor**.

■ BÜKY ANNA

Segíts te is a templomfelújításban!

„...mert az Isten temploma szent, és ez a templom ti vagytok.” (1Kor 3,16) Szeretettel értesítjük a testvéreket, hogy a magyarkeresztúri evangélikus templom felújításának támogatását célzó felhívásunk az eddig eltelt két hónap alatt reményeinken felüli sikerrel járt: közel egymillió forint gyűlt össze. Ezt hálásan köszönjük, munkánkat pedig nagy bizalommal folytatjuk tovább. Kilencmillió-százezer forintot szeretnénk összegyűjteni a magyarkeresztúri templom mennyezeti burkolatának, a külső vakolatnak és a lépcsőnek a renoválására. Célunk, hogy a templom a felszentelésének két év múlva esedékes ötvenedik évfordulóján már régi-új pompájában ragyoghasson.

A templom a Vadosfai Evangélikus Egyházközséghez (vadosfa.lutheran.hu) tartozik. Az egyházközség számláját a Rajka és Vidéke Takarékszövetkezet vezeti. Számlaszám: Magyarkeresztúr: 59500186-11095952. Kérjük, közleményként tüntessék fel: „Magyarkeresztúri templomfelújítás”.

Az adományozók között kisorsolunk egy hétfégi nyaralást Zamárdiban, a vízparttól kétszáz méterre fekvő apartmanban.

Lelkészeknek állítottak emléktáblát

Tizenhét lelkész neve olvasható azon a márványtáblán, amelyet az úrfalu evangélikus templom belső falán helyeztek el. A tábla az 1784 óta a gyülekezetben szolgált pásztoroknak állít emléket. A szép megemlékezés egy családi adománynak köszönhető.

A múlt szombati hálaadó istentiszteleten **Rostáné Piri Magda**, a Vasi Egyházmegye esperese igehirdetésében arról beszélt, hogy Jézus Krisztus a szegletkő, sarokkő, hitünk alapja, rá kell építenünk, hozzá kell járulnunk. A lelkészek életüket Krisztusra támaszkodva élik.

Az ünnepi közgyűlésen **Smidélíusz László**, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület másodfelügyelője – az úrfalu gyülekezetben 1917 és 1956 között szolgált lelkész, **Rónay B. Gyula** unokája – tartott előadást. Hat lel-



kipásztor életútját mutatta be, a gyülekezet történetének százhuszonöt évét átfogva.

Az ünneplők között volt a közösség több korábbi lelkésze is. Akik

nem tudtak eljönni, köszöntőt küldtek. Üzeneteiket a gyülekezet mai pásztor, **Verasztóné Magyar Melinda** tolmácsolta az egybegyűlteknél.

■ BALLA EMÓKE



Ünnepi istentiszteletet tartottak Ipolyvecén **dr. Fabiny Tamás** püspök szolgálatával. A november 16-i alkalmon az északi kerület lelkészi vezetője **Szabó András** esperessel és **Szakács Tamás** helyi lelkésszel közösen felszentelte a templom új oltárképét, melyet **Simonné Kiszely Zsuzsanna** presbiter adományából **Deme Róbert** ipolyveci festő készítette el.

A Gal 3,1 alapján végzett igei szolgálatában a püspök a Golgota-témájú festményre is utalva emlékeztetett arra, hogy a jelen ünnep középpontjában is a megfeszített Jézus áll, és neki kell jelen lennie a gyülekezet mindennapjaiban.

■ BALICZA MÁTÉ

Jön-e a negyedik villamos?

Számos internetes portál közölte azt a mobiltelefonon rögzített jelenetet, amely Budapesten, a 49-es villamoson játszódott le. Középpontjában a jegyellenőr és egy utas hangos szóváltása áll. A vita kiváltó oka nem az, mint ami a legtöbbször: valaki, aki jegy nélkül utazik, nem hajlandó pótdíjat fizetni, de még csak le szállni sem. Ennek az utasnak ugyanis van jegye, de láthatóan provokálja az ellenőrt. Az viszont ordenáré stílusban üvöltözik vele, és néhány – e helyen idézhetetlen – jelzővel megtoldva mocskos amerikai, alvilági alaknak nevezi az utast. A válasz sem marad el: „Jogász vagyok, köcsög!” Kevés híja van, hogy nem kerül sor verekedésre: szemmel láthatóan mindkét fél azt várja, hogy a másik üssön először.

Az utastársak többsége sokáig lát-szólagos közömbösséggel szemléli az eseményeket, aztán többen bekapcsolódnak a kiabálásba: van, aki az ellenőrt, van, aki az utas pártját fogja. A hétköznapi életében abszurd jelenet nézője úgy érzi, hogy az idegek pattanásig feszülnek, és mindjárt tömegverekedés tör ki.

Edzett ember vagyok, sok mindent megéltem a budapesti tömegközlekedésben, már csak azért is, mert tizenhárom éven át Kőbányán laktam. Volt, hogy a 28-as villamoson nehézfiúk tréfából könnygázt engedtek szabadon. Más alkalommal a népligeti megállóban az onnan induló metrót tapasztalhattam meg a szurkolói kemény mag utazási szokásait. Egyszer a 9-es buszon kaptam egy akkora pofont, hogy a szemüvegem röpítýára tört. Ezeknek az eseteknek azonban többnyire volt racionális okuk. (Utóbbinak az, hogy a randalírozó társasággal szemben egy számomra egyébként ismeretlen nő védelmére keltem.)

A 49-es villamoson történetek azonban ép ésszel nehéz felfogni. Nem azért, mert a sokat kárhözott munkáskörültekkel szemben az úrnak mondott budai közegben történt meg, hanem azért, mert minden olyan irracionálisan zajlott. A résztvevők frusztrációja tapintható volt, sok-sok elfojtott indulat robbant hirtelen. Némileg husemlőt átéltem már uszodában, múzeumban és színházban is, ahol normálisnak tűnő emberek vetköztek ki váratlanul önmagukból. A társadalom megannyi betegségünete ez.

Lelki egészségem védelmében általában nem olvasom el az internetes oldalakon szereplő kommenteket, de kíváncsiságból most kivételt tettem. Nos, a hozzászólók többsége verbálisan bár, de azonnal beszállt a csetepatéba. Volt, aki azon élcelődött, hogy nyilván azért „amerikaizta le” az ellenőrt az utast, mert fideszesként „berágott az amikra”. Mindez persze rögtön a pártpolitika sűrűjébe vezetett, és bizony el is csattantak virtuális pofonok.

Azzal kapcsolatban is volt sokaknak emléke, hogy egy utas nem akar fizetni, és még provokálja is az ellenőrt. Ez rögtön kiadós cigányozáshoz vezetett, mondván, hogy ők nem szoktak jegyet váltani. Ismét más az öregasszonyokon kezdte köszörülni a nyelvét, mondván, hogy azok „miért pofáztak bele” mások vitájába, ráadásul ingyen utaznak... A következő költői kérdés az volt: miért nem rúgta le valaki a kamerázó fejét?

Magyarország, 2014 ősz. Így néz ki a mi jobb sorsra érdemes országunk? A 49-es villamos reprezentálja nemzetünket? Az egésznek bizarr ellenpontozást ad, amikor felhangzik a megálló neve: „Szent Gellért tér”...

Ez az élmény időben visszavisz egy másik villamoshoz, amelyet **Kányádi Sándor** örökített meg fájdalmas versében. A beszédes című **Kuplé a vörös villamosról** – amelyet a **Kalácska** is megzenésített – úgy kezdődik, hogy az a bizonyos kopott vörös villamos „kalauz és vezető nélkül” ugyan holtvágányra dőcögött, de elfelejteni nem szabad. Emlékezni kell ugyanis arra, hogy ez a jelképes villamos a színt nem a sok virágtól vagy éppen a bíborban pirkadó naptól kapta, hanem „vértől vereslett”. A fanyar-bölcs költő arra figyelmeztet, hogy mindent „a magunk kárján kell tanulnunk”. Rémülten látja, hogy az ember mégis milyen könnyen felejt, hiszen „tülekedünk egymásnak esve / ha jön a volt-már villamos”.

Nem árt tudnunk, hogy a vers 1992-ben született. A sajátos történelmelekként ezek a sorokkal zárja **Kányádi**: „holtvágányra dőcögött-e / vajon a veres villamos // s nem lesz-e vajon visszatérte / boldog aki nem éri meg / halomra hálnak miatta s érte / most is s ha lenne visszatérte / boldog aki nem éri meg”.

Azt hiszem, inkább elgyalogolnék a végállomásig, de erre a szerelvényre a világ minden kincséért nem szállnék fel.

Időben visszafelé haladva **Kosztolányi Dezső Esti Kornéljában** találkozom a harmadik villamosmal. Mondanom sem kell, hogy a novellafűzér utolsó darabjában is metaforikus elem ez a jármű, és általában az életet, azon belül pedig az alkotói pálya küzdelmeit jeleníti meg. A művész természetes vágya, hogy felkapaszkodjon a reményt adó járatra, ám azon tömegesen csimpaszkodnak az emberek, és barátságatlan hangok riálnak rá: „Megtelt!”

Ám ő a veszéllyel is dacolva belekapaszkodik az emberfűrtbe. Azzal sem törődik, hogy a kocsis belsejében bök egy-egy esernyőnyél vagy bőrdzsarok – immár biztos helye lesz a kocsiban. Sőt le is tud ülni! Igaz, hogy eleinte csak a fél combjával van az ülésen, de ügyes manőverekkel igazi sikert ér el: immár ablakülésre tesz szert.

Nyilván a művész megállapodottságának jelképe ez. „Vajon a villamosban ki érhet el többet egy kényelmes ablakülésnél?” – kérdezi, majd a tülekedésben leszakított kabátgombjait nézegeti, „mint harcos a sebeit”. Éppen ki akarja nyújtani zsidbadt lábait, boldogan és szabadon föllélegez, amikor meghallja a kalauz kiáltó hangját: „Végállomás.”

Kosztolányi szívzorító novellájának villamosa nem feltétlenül jelent vonzó távlatokat.

Állok a huzatos megállóban, ahová sorra érkeznek a villamosok. Rémülten engedem tovább a 49-est. Dacosan elfordulok a verestől, még ha időközben át is festették. Esti Kornél meggyőződött arról, hogy az ő járművére sem érdemes felszállni. Kémlenem a távot: jön-e egy negyedik villamos?

Szeretném hinni, hogy igen. Kell, hogy legyen küldetésünk ebben a közegben. Kívánatos, hogy az egyház alternatívát tudjon mutatni. Ha el tudnánk indítani a magunk „villamosát”. Vagyis képesek volnánk olyan közösségek építésére és fenntartására, amelyekben nem

ÉGTÁJOLÓ



a nyers indulatok vagy a politikai érdekek uralkodnának, illetve amelyek a létezés és küzdelem hiábavalóságával szemben a reményt tudnák sugározni.

Talán azért is szerencsés a villamos képe, mert az kötött pályán közlekedik, és a mozgáshoz szükséges energiát felülről, az áramszedőn keresztül nyeri. Keresztény családok, evangélikus gyülekezetek, egyházi iskolák mind-mind egy ilyen villamoskocsi lehetne. Ahol a törzsutasok mellett szívesen látják az új felszállókat, ahol hangos szóváltás vagy indulatok sístergése helyett béke uralkodik. Ahol egyértelmű az irány, és biztos a balesetmentes célba érés.

Hiszem, hogy hozzám hasonlóan sokaknak elégük van a három bemutatott villamosfajtából. Fogadjuk meg, hogy mi mást szeretnénk.

Jövő héten már advent van. Ha nagyon figyelünk, már halljuk a csilingelését. Jön a negyedik villamos. Ne szalasszuk el!



Fabiny Tamás püspök
Északi Egyházkerület

Zsinati ülészek

A Magyarországi Evangélikus Egyház Zsinata a soron következő, X/7. ülészekét november 28–29-én tartja a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium dísztermében.

Az LVSZ vezetőségi ülése



FOTÓ: HEIDI MARTINUSSEN

A szlovéniai Ljubljánban ülésezett november 13–15. között a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) végrehajtó bizottságaként működő, úgynevezett Meeting of Officers. Napirenden szerepelt az evangélikus egyházak felkészülése a reformáció kezdetének ötszáz éves jubileumára, valamint a 2017-es windhoeki (Namibia) nagygyűlésre.

A résztvevők az alelnökök régiós jelentései nyomán áttekintették az egyes tag egyházak életét, valamint egyéb teológiai és társadalmi kérdésekkel foglalkoztak. Hangsúlyosan

került elő az LVSZ szerepvállalása az ukrainai válságban.

A résztvevőket fogadta Borut Pahor szlovén államfő is. (Képünkön Munib Younan elnök és Fabiny Tamás alelnök az államfő társaságában.) A megbeszélésen szó volt arról, hogy Szlovéniában a lakosságnak ugyan csak egy százaléka evangélikus, október 31. mégis nemzeti ünnep. Szóba került az is, hogy a szlovén evangélikus egyházban magyar nyelvű szolgálat is van.

■ F. T.

Szent Márton-menet



KALOSAI RICHÁRD FELVÉTELE

Rezesbanda és késő római kori lovas-tiszt lépett ki november 11-én, sötétedés után a budapesti Deák téri evangélikus központ kapuján, hogy gyerekek és felnőttek lampionokkal a kezükben kísérjék őket a Váci utcán és a Ferenciek terén át az Egyetem térig. A követőket és az őket vezető Szent Mártont ott egy koldus várta, akivel a szent megosztotta köpenyét, majd az embereket arra buzdította, hogy ők is vegyék észre környezetükben a rászorulókat.

A római katonából lett Szent Márton tours-i püspök a 4. század elején a pannóniai Savariában, a mai Szombathelyen született. Neve napjaink Közép-Európa számos vidékén nemcsak a katolikus, de az evangélikus közösségek is meneteket szerveznek emlékeztetére, hiszen Luther Márton is útána kapta keresztnevét. A budapesti felvonulást a Traditio Christiana nevű, ökumenikus szellemiségű társaság szervezte.

■ KISS SÁNDOR

Emlékezetkiállítás Sopronban

▶ Folytatás az 1. oldalról

Az Asztali Beszélgetések Kulturális Alapítvány által szervezett, öt felekezet és a kortárs művészeti élet kiválóságainak összefogásán alapuló holokausztkiállítás hirdeti: „A soa tragédiája nem zsidó ügy, hanem keresztény és ösztársadalmi trauma egyaránt.”

Gabnai Sándor, a Soproni Egyházmegye esperese köszöntőjében hangsúlyozta, hogy a nem olyan régen átadott új gyülekezeti komplexum első kiállítása nemcsak az emlékeztető, hanem a jövőbe vetett bizalomé is. „A soproni evangélikusságnak különösen is fontos, hogy foglalkozzon múltjával, hiszen amíg a holokauszt

borzalmában szomszédos zsidó testvéreinket hurcolták el, addig azt követően, a kitelepítés éveiben saját magunkon, a soproni német származású evangélikusságon éreztük a megkülönböztetést” – fogalmazott az esperes.

E sorok írója, a kiállítás kurátora megnyitóbeszédében emlékeztetett arra, hogy a holokauszt-emlékév megosztottságával szemben a felekezetek és a művészek összefogása arra figyelmeztet, hogy ne csak szembenézzünk múltunkkal, hanem abból tanulva egy etikusabb, emberibb, testvéribb világ megvalósításán dolgozzunk. A soproni vonatkozásokról a kurátor hangsúlyozta: „Nem tudok úgy tekinteni ezekre az alkotásokra,

hogy ne jutna eszembe, hogy 1944 májusában Sopronban is felállították a gettókat: az Új utcában, a Papréten, a Torna és az Ötvös utcában. A halálvonat július 5-én indult el Auschwitzba, a vagonokban 1801 soproni zsidó testvérünkkel!”

Alpárné dr. Szála Erzsébet, a Soproni Evangélikus Gyülekezeti Ház gyűjteményvezetője felolvasta Heisler András üzenetét, amelyben a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke hangsúlyozta: „Szolgálja a kiállítás a hiteles emlékeztetést, a nemzetek és vallások közötti békét, legyen a bocsánat és a megbocsátás szimbóluma.”

■ GALAMBOS ÁDÁM
▶ Evangelikus.hu

Felvidéki helyzetkép

▶ Folytatás az 1. oldalról

A kilencvenes évek elején jártam először Gömörben Rusznyák Dezső hívására. A rendszeressé vált szolgálatok egyikére hívtam később Garádi Péter budaörsi felügyelőt. Az egyszerűnek tűnő szolgálat különleges módon folytatódott. A budaörsiek – több mint kétszáz kilométerről – lelkesüléssel együtt, minden korosztályt képviselve éveken át látogatták a gömöri kis gyülekezeteket. Segítettek igehirdetésekkel, lelki beszélgetésekkel, nyári táborokkal és számtalan más módon. Testvérek, mi ez, ha nem csoda!

Gond, probléma, nehézség ma is van bőven, de megadatik időnként az ünnep, a találkozás. Ilyet élünk

át november 7-től 9-ig Sajógömörben, Hosszúszón és Tornalján.

Megtelt a tornaljai templom. Lóczy Tibor és munkatársai vezetésével Istent dicsőítő lendületes éneklés készítette elő az igehirdetéseket.

„Felülről az ibolyát”

A hétfői evangélikus témája némelyeknek első olvasatra talán szokatlan lehetett: „Felülről az ibolyát”. Isten az élet forrása, nem a leépülés és halál Istene. Azt akarja, hogy álljunk lábunkra, támadjunk fel a lelki halálból, érezzük, élvezzük a teremtett világ szépségét, így a virágok, az élet illatát is.

A gonosz erők temetni szeretnek. Jézus beszélt az egyházban is működő személyes gonoszról, aki

hazug és embergyilkos. De az Isten Fia azért jött, hogy lerontsa az ördög munkáit (1Jn 3,8). Ebben a győzelemben nekünk is részünk lehet.

Imádkozunk, álmódunk és cselekedünk! Imádkozunk szlovák testvéreinkért, hogy betöltsék ők is küldetésüket, legyenek jó szívvel irántunk, segítsék, hogy népünk a jézusi és reformatori tanításnak megfelelően anyanyelvén hallhassa az evangéliumot.

Könyörögünk magyar hittestvéreinkért, Erzsébetért, Dezsőért, Tiborért, az Isten és embereket szerető munkatársakért, a gyülekezetekért.

A szerző egyházunk országos missziói lelkésze

Közösség és összetartozás

Interjú Bencze András, a Szezhlo-ösztöndíj-bizottság elnökével

▶ Szezhlo Gábor evangélikus lelkész nevét, embermentő szolgálatát, a rászorulókat segítő önfeláldozó munkájának emlékeztetőt több módon is őrzi és hirdeti egyházunk. Az egyik az immár hatodik éve minden esztendő őszén – először 2009-ben, a lelkész születésének centenáriuma – kiosztott Szezhlo-ösztöndíj. A Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Presbitériuma által alapított ösztöndíjat szociálisan rászoruló, tehetséges, egyházi középiskolában tanuló evangélikus diákok kaphatják meg. Idén november 10-én, hétfőn délután vehették át a díjazottak a Deák Téri Evangélikus Gimnázium dísztermében. Az esemény utáni percekben beszélgettünk az illetékes bizottság elnökével, Bencze András székesfehérvári lelkésszel.

– Fogalmazhatunk-e úgy, hogy „láttelel” az evangélikus iskoláinkban tanuló diákokról és vágyaikról, céljaikról a Szezhlo-ösztöndíj-pályázat egész folyamata?

– Igen, sok minden látszik a hozzánk érkező pályázatokból, az elmúlt hat évben számtalan emberi sorssal találkozhattunk a kérések, vágyak tükrében. Nyilvánvaló persze, hogy az ösztöndíjra jelentkezők diákjainknak csak egy részét fedik le, hiszen nagyon sokan, akik jó anyagi körülmények között élnek, nem jelentkeznének. A tanulmányi eredmény is fontos, így a kevésbé jó tanulók, akik nem felelnek meg az elvárásoknak, szintén nem kerülnek a látóterünkbe. Összességében mégis egészen jól belelátunk az iskolák életébe, és azt is látjuk, hogy amelyik iskolában odafigyelnek a gyermekek sorsára, ott többen jelentkeznek a pályázatra.

– Kik azok a „kulcsszemélyek”, akiknek a figyelme különösen is fontos?

– Három személyt lehet megnevezni, akinek a támogatása nagyon meghatározó: a gyülekezeti lelkész, az iskolalelkész és a mentor tanár. Mi papirokat látunk, ők viszont személyekkel, sorsokkal, családokkal találkoznak.

Igen hálások vagyunk a lelkészek és a mentorok munkájáért, ők jelentik a bizottságnak azt a háttérrel, amelyre támaszkodva mi a döntéseinket bátran meg tudjuk hozni.

– Milyen visszajelzéseket kap a bizottság a korábbi évek támogatott fiataljaitól? Az ünnepségen elmondott beszédében Ön utalt is rá, hogy nem csak a számlákat, a bizonylatokat várják, amelyek igazolják, hogy az összeg pontosan mire lett fordítva...

– Ez pontosan így van! Érdekel bennünket a fiatalok sorsa, a fejlődésük, előrehaladásuk. Ezzel az ösztöndíjjal egyházunk folytatni kívánja Szezhlo Gábor életművét, vagy fogalmazunk így: legalábbis méltó módon szeretne emlékezni rá.

Érkeznek beszámolók, egyre többen küldenek. De azt is hadd mondjam el: nem csupán a sikerekről szeretnénk hallani! Nem „kipipálni” szeretnénk ezt feladatot, hanem azt érezni, megélni, hogy kapcsolat épül. Ez az igazán fontos.

Hát persze hogy nagyon örülünk, ha valakinek sikerült az, amit eltervezett, ha felvették az egyetemre, főiskolára, és hogy éppen a Szezhlo-ösztön-

díj volt ebben segítségére. De a kapcsolat épülése még ennél is nagyobb érték számunkra: az evangélikus egyház vagy a gyülekezet és a diák között. Ezzel a segítséggel azt az élményt tapasztalják meg a diákok, hogy áll mögöttük egy közösség, hogy „nem a levegőben lógnak”, hanem tagjai ennek a körnek, amelyet evangélikus egyháznak neveznek.

– A közösséghez tartozás érzése motiválja őket – az Önök tapasztalatai alapján?

– A többségre mindenképpen igaz ez. Azt szeretnénk tudatosítani – és ebben segítenek nekünk a mentor tanárok és a lelkészek –, hogy úgy tekintsenek a fiatalok erre a lehetőségre, mint ahogyan a családi kasszára is. Amiből nem „akármire” kérünk és kapunk, hanem tényleg olyasmire, ami fontos cél az életünkben. Amit másként nem tudnánk elérni. Az egészben a családiasság a fontos: a közösség, az összetartozás. Közös családba tartozunk. Ezt a felelősséget látta meg egyházunk, amikor megalapította az ösztöndíjat. És ezért bocsát a bizottság rendelkezésére ekkora összeget.

– Segítsen nagyságrendileg meghatározni, mekkora az a támogatás, amely évről évre gazdára talál. A gyerekek a céljuktól függően egészen eltérő összegekre pályáznak...

– Nem jelentéktelen összeget oszt ki idén sem az evangélikus egyház. Egy-egy egyházmegye a gyülekezeti épületeinek felújítására a felét kapja annak, mint amennyit most kioszthatunk. Az iskoláknak és a diákoknak nagyon meg kell ezt az összeget becsülniük.

■ STIFNER-KÓHÁTI DOROTTYA

Hálaadás egy hitvalló életért

► A Deák téri orgonazenés áhítatok november 16-i alkalma emlékezésre hívott: *In memoriam Szokolay Sándor* – tisztelgés az Evangélikus Hittudományi Egyetem (EHE) tanárainak és hallgatóinak segítségével. Szokolay Sándor (Kunágota, 1931. március 30. – Sopron, 2013. december 8.) Kossuth-díjas zeneszerző, egyetemi tanár 2011-ben – nyolcvanadik születésnapján – díszdoktori címet kapott az Evangélikus Hittudományi Egyetemtől. Halálának közelgő első évfordulója alkalmából az EHE Egyházzenei Tanszékének tanárai által összeállított műsor elevenítette fel életútját.

Az áhítat kezdőéneke a *Jézus Krisztus, Mesterünk* (EÉ 398) volt: Szokolaynak – *Túrmezei Erzsébet* verséhez írt – egyetlen dallama énekeskönyvünkben.

A műsor gerincét természetesen Szokolay kompozíciói képezték. Kórusműveit az Evangélikus Hittudományi Egyetem énekkara szólaltatta meg dr. Kinczler Zsuzsanna adjunktus vezetésével. A *Dicséjéd Istened* (háromszólamú női karra), az *Áldjuk Isten nagy kegyelmét* (szopránszólóra, négyzólamú vegyes karra és orgonára), az *En vagyok a feltámadás* (Jn 11,25 – négyzólamú vegyes karra és orgonára), valamint az *Örvendjétek az Úrnak* (négyzólamú vegyes karra és orgonára) gyűlekezeti kórusok által is előadható darabok.

A *Gloria* hangjait (Lk 2,14 – szoprán-szólóra és orgonára) Kun Ágnes Anna keltette életre; a darabban már-már *Monteverdit* idéző, burjánzó díszítések fejezik ki a dicsőítést és örvendezést. Az alkalom jellegéből és Szokolay Sándor személyiségéből is következik, hogy mindegyik mű örömhír vagy hálaadás.

Az este nagy részét házigazdaként és az orgonaművek megszólaltatójaként dr. Finta Gergely docens – az EHE Egyházzenei Tanszékének vezetője – vitte a vállán.

Szokolay a Deák téri hangszeren próbálta ki, hogy a modern zenei eszközök miként alkalmazhatók orgonára. Ebből a találkozásból született meg öttételes műve, az *Al fresco per organo*, amely a nap lezárásaként



csendült fel. A *Meditazione Bartók* éjszakai hangját idézi, a *Senza misura* a lélek szabad áramlását állítja elénk. A *Per pedale A fából faragott királyfi* groteszk hangjára emlékeztet. A *Fioretti* egy pentaton hangcsoport fölötti kivirágzás, a *Bizzarria* pedig tobzódás a bolgár ritmusokban. Nyilvánvaló, hogy az olasz címek nagymértékű színgazdagságot is vonzanak magukkal.

A műsor első felében elhangzott orgonaművek – Finta Gergely közlése szerint – reflexiók az *Al fresco* sorozatra. A megszólalás tehát ezen az estén fordított volt: előbb hallhattuk a régebbi szerzők kompozícióit.

Kodály Zoltán *Praeludiuma* – címéhez híven – megadta az alkalom alaphangját. Bartók Bélát a *Három csikmezei népdal* idézte meg; Árpás Miklós orgonaátiratának első tételé-

ben a regisztráció felvillantotta a tilingó, az igazi népi furulya hangját is.

Az igehirdetés előtt a nagy példakép, Johann Sebastian Bach művei szólaltak meg. A *Pedalexercitium* (BWV 598) mintegy bevezetesként szolgált a két korárelőjátékhoz a *Clavier-Übung* III. kötetéből Luther úrvacsorai énekére: *Jesus Christus, unser Heiland* (BWV 666, 665; *Krisztus Jézus, mi Megváltónk*, EÉ 303). Az első manualiter, csendesebb tétel, a második organo pleno: itt a felső szólamok előkészítése után a cantus firmus soronként a pedálszólamban jelenik meg.

Cselovszky Ferenc Deák téri lelkész egy, de annál jelentősebb igeversere építve fejtette ki gondolatait: „Bizony, tőle, általa és érte van minden: övé a dicsőség mindörökké. Amen.” (Róm 11,36) Egy tehetséges, ihletett és hitvalló művész életéért adunk hálát – fogalmazott. Nem egy emberi életet dicsérünk, hanem a Mindenhatót. Tőle kapta a tehetséget, a talentumot nem ásta el. Általa jöhettek létre az ihletett alkotás pillanatai. Érte – a hitvalló művész Krisztusra mutató jelé vált. Az ő eszköze, az ő ajándéka – ezért is övé a dicsőség mindörökké. ■ DR. ECSEDI ZSUZSA

A Tragédia színei

Madách-émlékezés a Petőfi Irodalmi Múzeumban és a Várnegyed Galériában

Madách Imre zseniális író, minden porcikájában drámaszerző volt. Végző soron azonban csak egyetlen művével volt szerencséje: *Az ember tragédiájával*. A nőgrádi éjszakák mély csendjében született remekmű meg-

Bálint Endre az első színhez készített kollázsokat. Felely Gyula a paradicsomot választotta, Gy. Molnár István a kiűzetést, Szántó Piroska a hatodik színt, Martyn Ferenc Konstantinápolyt. Hincz Gyula tusrajzán a ki-

még mindenestre megtekinthető a Petőfi Irodalmi Múzeumban (Budapest V. kerület, Károlyi utca 16.).

A Várnegyed Galériában október végéig láthattuk a filmrendező, művelődéstörténész Jankovics Marcell képeit. A tárlat *Az ember tragédiája* című rajzfilmjének mozzanataiból adott bő válogatást. Jankovics a *Tragédia* ürügyén egy új művet teremtett – huszonhárom év munkája az immár otthonokban is képernyőkre varázsolható, százhuszonöt perces történelemfolyam.

Madách különös férfi volt, keveset tudunk róla. Az ember vándorlásáról töpreng, örök küzdelméről. Lucifer a kísérő kísértő. Ellenlábasa az Úrnak, kulcsa az egész műnek. „Voltál és leszesz. / Örök levés s enyészet minden élet” – mondja Ádámnak. A *Tragédiában* ott van Madách korának kritikája; Jankovics filmjében pedig bírálata az elmúlt zsarnoki évtizedeknek.

A galériában csodáltuk a finom szövésű rajzokat, majd lecövekelünk a sarokban álló televízióknál. Erdemes újra és újra átélni a csodát: életre kelnek a képek, megindul a színes varázslat. Megkockáztatom: Jankovics Marcell *Tragédiája* egyenértékű Madách drámai költeményével.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS



kapta a kortársaktól azt, amire a szerző gondolni sem mert. Elismerést és tiszteletet. Arany János kitarató türelemmel, baráti bírálatával adta meg a drámai költemény végső formáját, így bekerülhetett a magyar irodalom áramába.

Paulay Ede fölsírmerte a *Tragédia* színpadi lehetőségeit; Zichy Mihály pedig remek illusztrációkat készített, amelyek segítettek megfejteni a mű kozmikus világát.

A Petőfi Irodalmi Múzeum 1964-ben pályázatot kezdeményezett, hogy felkért művészek illusztrálják Madách művét. Ebből a régi gyűjteményből láthatunk kiállítást a múzeumban, kiegészítve a szerzőtől való néhány személyes relikviával. *Az ember tragédiájának* első díszkiadását láthatjuk (1863), mellette a gyászjelentés (1864. október 5.), a *Vasárnapi Ujság* emlékezése a nagy halottra (1864. december 11-én). A falakon az 1960-as bemutató képei: Sinkovits Imre, Kálmán György, Szekeres Ilona. Emlékezés a Magyar Tudományos Akadémián 1964 októberében, múzeumavatás Alsósztrégován 1974 őszén...

lencedik szín elevenedik meg. Würtz Ádám pasztellképén Prágát láthatjuk... Remek művészek munkái, mégis kitűnik Kondor Béla modern, örvényes vonalvezetése, izzó látomásai. Egyszer külön is meg lehetne jelentetni ezt az új, érdekes értelmezést. A *Madách Retro – A Tragédia színei* 1964/2014 című tárlat december 5-ig



„Maradj velünk, mert esteledik...”

Zenés áhítat Budavárban

► A nap is lehányatott már, mikor elkezdődött november 16-án a budapesti Bécsi kapu téri evangélikus templom zenés áhítata. A reménység vasárnapján felhangzott énekek úgy idézték meg az emmausi tanítványok Jézust marasztaló hívó szavát (Lk 24,29), hogy a Megváltó újbóli eljövetelét, élő jelenlétét is hirdették. Az esten közreműködő Pécsi kamarakórus, Komáromi Alice (ének), Tillai Tímea (ének), dr. Kopjár Gábor (orgona) és a karmester Tillai Aurél lélekemelő műsora alatt mindenki elcsendesedhetett egy hosszúra nyúlt pillanatra, hogy belső rejtekében hallgassa végig a megszólaltatott kompozíciók főhásszerű szövegeit.

Bence Imre esperes, a budavári evangélikus gyülekezet igazgató lelkésze köszöntötte az egybegyűlteket, akik a sötét és ködös idő ellenére szép számban voltak fültanúi a kétrészes – igehirdetéssel és gyülekezeti énekekkel kiegészített – áhítatnak. A francia Charpentier liturgikus darabja után szintén egy francia komponista, Gabriel Fauré egyik – Jean Racine versére írt – kamaraműve hangzott el. Ezután César Franck *Panis angelicus* című műve (szövegét Sík Sándor fordította), majd Beethoven *Jesu dulcis memoria* kezdetű (*Babits Mihály* fordításában megszólalt) Szent Bernát-himnusa következett.

Josef Rheinberger *Abendliedje* hűen idézte fel az említett emmausi evangéliumrészletet, amely egyszerre jeleníti meg a Jézus kereszthalála után egyedül maradt tanítványok kétségbeesését, felismerését és megnyugvását. Egy középkori Mária-ének Edvard Grieg-féle feldolgozásának (*Ave maris stella*), valamint John Rutter dicsőítő dalának (*The Lord Bless You and Keep You*) hasonlóan bensőséges hatása volt.

Bence Imre rövid (Ez 34,17–22 alapján tartott) prédikációjában pontosan a pásztor által soha el nem hagyott juhokról szóló igehelyet emelte ki, majd a szimbolikus Szentírás-szöveg realitására hívta fel a figyelmet. A novemberi időszak egyre fogyó, sötétülő napjaival érzékeltetett elmúlás a lelkész szerint a hónapoz alkalmazkodó, szomorú közérzet

helyett lelki derüvel, a megfáradtság törődöttsége helyett az újjászületés reményével kell, hogy eltöltse a hivatelt. Hiszen ők a „legjobb legegő” juhaiként minden megpróbáltatás és el-tévelygés ellenére nem vesznek el sosem.

Assisi Szent Ferenc szavaival szólva Bence Imre azt is elmondta, hogy a keresztény ember – az idézett szenthez hasonlóan – „a békesség eszközeként” él a világban, és bár ereje olykor apadóban van, napjai pedig homokszemekként peregnek, mindig reménységet meríthet Jézus feltámadásából, a sötétségben újra kigyúló világosságából.

A zenés program második részében a kórus Bach 68. kantátáját (*Mein gläubiges Herze*), majd Kodály Zoltán Balassi Bálint költeményére alapuló versmegzenésítését, a *Szép könyörgést* adta elő. Ezután a zeneszerzőként is jegyzett karnagy, Tillai Aurél korálfeldolgozásaiból (*Hadd zengjen az énekszó; Ó, terjeszd ki; Dicsőült helyeken; Fel útra, ti hívek*) is kaphatott a hallgatóság egy kis ízelítőt. Végül ismét egy Kodály-kórusművel, *A 114. genfi zsoltár* című énekkel zárult a zenés áhítat.

Amikor az emmausi tanítványok felismerik a vendégül látott, kenyeret megszegő Jézust, ő rögtön „eltűnik előlük” – mégsem hagyja el őket. A novemberi, hanyatló napok mögött, az éjszaka leple alatt most is ugyanúgy jelen van. És ha kérjük, örökre velünk marad.

■ PAPP MÁTÉ

HIRDETÉSEK

Meghívó könyvbemutatóra

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT), a Protestáns Újságírók Szövetsége és a szerző szeretettel meghívja a barátokat, ismerősöket, érdeklődőket *Petróczi Éva Szürkeháj – Két szeműtét története* című, prózai-verses betegségkrónikájának premierjére.

Időpont: december 4., 17.30. Helyszín: MEÖT-székház, Budapest XI. kerület, Magyar tudósok körútja 3.

A könyvbemutatót az előző szerzője, *Steinbach József*, a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke, a MEÖT elnöke nyitja meg. A szerzővel a könyv egyik főszerzője, *dr. Szalai László* szemészorvos, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat utazó orvoscsoportjának vezetője beszélget. Vendég – Petróczi-könyvek gazdag kínálatával – *Fazakas István*, a Fekete Sas Kiadó igazgatója. A rendezvényt dedikálás és könyvvásár zárja.

**Az Evangelikus Középiskolai Kollégium energetikai korszerűsítése**

Az Evangelikus Középiskolai Kollégium több mint 130 millió forintot nyert az *Új Széchenyi terv Környezet és energia operatív program* keretében. A támogatás lehetővé tette az Evangelikus Középiskolai Kollégium fűtési és használatimegvezérendszereinek korszerűsítését, napkollektoros rendszer kialakítását, napelemek felszerelését, az épület utólagos külső hőszigetelését.

Az épület energetikai tényezői már nem feleltek meg, fűtési és használatimegvezérendszere nem tett eleget a kor elvárásainak, nyílászárói és fényforrásai mára elavulttá váltak.

A most befejeződött projekt keretében napelemes rendszert építettek ki, a fűtési és használatimegvezérendszert teljesen felújították, napkollektorokkal segítve működését. Sor került a falak utólagos szigetelésére, valamint a nyílászárók cseréjére is. A régi világítótesteket új, energiatakarékos darabokra cserélték.

A projekt elsődleges célcsoportja az Evangelikus Középiskolai Kollégium valamennyi diákja és dolgozója. A projekt környezeti hatásterülete azonban nemcsak az érintett ingatlanra terjed ki, hanem az elérni kívánt indikátorértékekkel közvetve az egész ország energiaellátásának biztonságát és versenyképességét javítja, a környezeti állapot megőrzését érdemben szolgálja.



A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Evangelikus Középiskolai Kollégium
1077 Budapest, Rózsák tere 1.
E-mail: bpkollégium@lutheran.hu

evangkoli-rozsaktere.hu
ujsechenyiterv.gov.hu

**A Veszprémi Evangelikus Egyházközség lelkesi hivatalának és gyülekezeti termének épületenergetikai korszerűsítése**

A Veszprémi Evangelikus Egyházközség több mint 4 millió forintot nyert az *Új Széchenyi terv Környezet és energia operatív program* keretében. A támogatás lehetővé tette a Veszprémi Evangelikus Egyházközség lelkesi hivatala és gyülekezeti terme fűtési és használatimegvezérendszereinek korszerűsítését, világítás-korszerűsítését, napkollektoros és napelemes rendszerek telepítését.

Az épület energetikai tényezői már nem feleltek meg, fűtési és használatimegvezérendszere nem tett eleget a kor elvárásainak, fényforrásai mára elavulttá váltak.

A most befejeződött projekt keretében a fűtési rendszert kondenzációs gázkazán telepítésével tették korszerűvé és energiatakarékosá. A használatimegvezérendszert teljesen felújították, napkollektorokkal segítve a működését. A régi világítótesteket új, energiatakarékos darabokra cserélték. Továbbá telepítettek egy hálózatra visszatápláló napelemes rendszert is.

A projekt elsődleges célcsoportja a Veszprémi Evangelikus Egyházközség valamennyi dolgozója és gyülekezeti tagja. A projekt környezeti hatásterülete azonban nemcsak az érintett ingatlanra terjed ki, hanem az elérni kívánt indikátorértékekkel közvetve az egész ország energiaellátásának biztonságát és versenyképességét javítja, a környezeti állapot megőrzését érdemben szolgálja.



A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Veszprémi Evangelikus Egyházközség
8200 Veszprém, Kossuth Lajos utca 4.

veszprem.lutheran.hu
ujsechenyiterv.gov.hu



Kétdimenziós Jézus

► **A Képes Bibliától a Jézus Krisztus szupersztárig sokféle képes és mozgóképes formában találkozhattunk az evangéliumi történetekkel. Persze a fordulatos sztorikra éhes Hollywood sem kivétel: 2014 tavaszán Noé címmel mutatták be Darren Aronofsky ószövetségi ihletésű filmjét, nemrégiben pedig Isten Fia címmel Christopher Spencer próbálkozott meg a Jézus tanításairól, kereszthaláláról és feltámadásáról szóló újszövetségi igehelyek vászonra vitelével.**

A Krisztus előtti események pár percbe sűrített felkiciclése után a néző rögtön bele is csöppen a betlehemi idillbe, hogy aztán minden átmenet nélkül a tanítványok gyorsan

A rendezői kreativitásról nem is beszélve, hiszen a film narratívája mindvégig kimerül a Szentírásban foglalt csodatételek ad hoc módon egymásra montázsolt, „realista” leké-

ISTEN FIA (SON OF GOD)

Szines, magyarul beszélő amerikai film, 138 perc, 2014. Rendező: Christopher Spencer; forgatókönyvíró: Richard Bedser, Ch. Spencer, Colin Swash, Nic Young; zeneszerző: Lorne Balfé; operatőr: Rob Golder. Szereplők: Diogo Morgado (Jézus), Amber Rose Revah (Mária Magdolna), Joe Wredden (Júdás), Sebastian Knapp (János).

illetve a hatásvadász színésvezetés – végső soron elidegenítő – effektjeiről: a gonosz rómaiak, a jámbor tanítványok és legfőképpen a laza Jézus kétdimenziós alakjai mintha va-



„lezavart” elhívását kísérhesse figyelemmel. Ugyanilyen fantáziátlan lineáritással és mechanikus vágástechnikával sorjáznak az ismertebb gyógyításokat és példabeszédeket bemutató jelenetek is, mintha forgatókönyvnek nyoma se lett volna.

pezésében, anélkül hogy egy pillanatra is tér nyílna a Teremtőhöz hú teremtő képzelet vagy legalább a más fénytörésbe helyezett keresztény emlékezet szabad kibontakozásának.

Hasonlót mondhatunk a sztereotípiákra alapuló szereplőválogatásról,

lami amerikai akciófilmből vagy filmdramából lennének kivágyva. Így a melodramatikus mimika mint az árnyalatok nélküli karakterformálás csimboraszója lesz az egyetlen érzelmi töltetű elem a műben, melyből éppen a jézusi attitűd szelíd kérelhetetlensége hiányzik. Ehelyett sajnos csak a „felmondott lecke” kiüresedett következetessége maradhat majd meg a széles körű forgalmazásból adódó, nem kis létszámú közönségben.

Kétségtelenül rendkívül nehéz vállalkozás az alapvetően szó által megszülető és terjedő örömhír vizualizálása, ahogyan a filmtörténet megannyi kísérlete is bizonyítja, de ebben az esetben még a kísérlet szót sem használhatjuk igazán; talán inkább egyfajta ihletetlen illusztrációról van szó, amely pontosan azért hiteltelen, mert sablonszerűen próbál hiteles lenni és hú maradni az evangélisták által körülírt üdvörténethez. Vagyis bár jóhiszeműen, mégis látszólag megélt lelkiség és kialakított koncepció nélkül ismétli meg a szokásos, jól bevált formulákat, amelyek mégsem képesek új életre kelteni a Biblia benső tartalmát. Egyszóval még várjuk az Ige filmbeli feltámadását.

■ PAPP MÁTÉ



Jegyzetlapok

(Napló, 2014)

Országos evangélicáció. Vidéki látogatás; késő este örömmel mesélt a házigazda a budapesti találkozóról. Boldog volt, hogy fiatal lelkész testvéreit láthatta, ünnepekről, gondokról, az áldozatos kis közösségekről beszéltek. Csupa zsongás volt a Deák téri templom, emlékezem én is.

Jöttek az emberek a szomszédoktól éppúgy, mint az ország legtávolabbi falujából. Hány tiszta, fáradt arcot láttam! Voltak, akik könnyű ruhában érkeztek, mások hatalmas hátizsákkal. Mosolygó édesanyák kenguruba csomagolt kisgyerekekkel; előttem ketten is ültek, végig újságolták felfedezéseiket: négykézláb *Robi* gyorsabban jár, mint állva, a sárgarépapürével *Kati* nem tud betelni...

A kiskőrösi evangélikus iskolások hajnali öt órakor keltek, hogy Nőé bárkájáról énekeljenek gyönyörűen. *Gáncs Péter* elnök-püspök szava csupa örömhír és buzdítás: „Isten szövetségre lép a teremtett világgal és velünk, ő teszi meg az első lépést. Sokszínű ez a gyülekezet, ezzel a gazdagsággal ajándékozuk meg egymást. Isten lelke megmozdít bennünket. Ebbe a nagy bárka-templomba lépünk mi is, Isten-energiát elfogadó és továbbadó emberek...”

Reformációi gálaest. A gyönyörű Uránia filmszínház ünnepségén jó volt látni a régi barátokat és ismerősöket. Hallgatni *Steinbach József* református püspök buzdító, bölcs szavait, a Kecskeméti Református Gimnázium kórusát. Bizony régen hallottuk *Kodály Köszöntőjét* és *Nosza, istenfélő szent hívek* kezdetű, zsolttárra írt művét.

Jó kezekbe került ebben az évben is a Protestáns Újságírók Szövetségének Rát Mátyás-díja: a jelentős életművet fölmutató egyetemi docens és

publicista, költő és műfordító, *Petróczi Éva* vehette át a szövetség elnökétől. Folytathatnám a felsorolást, nekem mégis a befejezés tetszett a legjobban, a zene elmondhatatlan ereje. Fiatalok és idősek, evangélikusok, reformátusok, baptisták énekeltek: „Erős vár a mi Istenünk, / Ha ő velünk, ki ellenünk? / Jó fegyverünk és pajzsunk. / Az Úr a mi oltalmunk...”

Márai-napló. Egy meghökkentő megfogalmazás 1949-ből. „Tito a kommunizmus Lutheré. Ez a szangvinikus balkáni bandavezér valóban bolsevik, de ahogy Luthernek elege volt a korrupt, perselyező, már akkor is valutázó, irgalmatlan és kényúri egyházból, s a maga módján akart keresztény lenni, úgy Tito és katonái mind bolsevisták. De a maguk módján akarnak azok lenni, s megvalósították a kommunista reformációt.”

Szelkiáltó. Az együttes negyven éve szolgálja a magyar irodalmat. Tagjai számos kortárs és klasszikus költő művét zenésítették meg *József Attilától Weöres Sándor* át *Nagy Lászlóig*. Péccelt éneke, ezért a városhoz kötődő alkotókat is szívesen feldolgozzák: *Janus Pannoniust*, *Csorba Győzöt*...

„Az első megszületése a legizgalmasabb emlék, az utolsó pedig a legkedvesebb” – mondja *Fenyvesi Béla*, az együttes egyik alapítója.

Idén nyáron megjelent albumukon, amely a *Hymnus a borhoz* címet

viseli, a bor tüzes élvezetét dicsőítő népdalokat is énekelnek. Köztudott, hogy jó barátságban voltak *Cseh Tamással*. *Utóirat* című lemezén hét dalát kísérték, és sokat énekeltek együtt is.

Remélem, még sokáig ajándékozzák meg a kicsiket és a felnőtteket, erejük és jókedvük soha nem fogy el.

Időfogyatkozás. Nagyon eltévedtem napjaimat. Valahonnan szerezni kell, mindenáron. Időt! Két évet legalább. Hogy betakarítsam a termést. Évtizedek virrasztó sorait, a reményt a reménytelenségben. Idő kell, egy év, öt év, öt teljes esztendő... És azután? Elmegyek meghalni. De már nem szülőfél-



Jelenet a *Civil a pályán* című filmből – Operatőr Illés György

demre, ott megaláztak és kifosztottak. Keresni kell valami nyugalmas helyet.

Mai emigránsok. Fialat orvos szomszédom, barátom Nápolyból üzent. Levelemben az alkonyi öböl édenkerti hangulatáról írt, és hogy napi húsz órát dolgozik, mégis mindenért kárpótolják a tavaszi kertek. A narancslegetek, az ölelő tenger, a bódító virágok, a vitatkozó, kedves emberek a vörösbort mellett. A professzor is szereti, nagy terve van vele. Ügyeletes lehet éjjel-nappal, főleg vasárnap délután...

En is vágyakozom Rómába, ahol a férfiak mindig szerelmesek, a nők kis robogókön száguldoznak a szűk utcákon. Ahol a tört kövekben évezredek lángja szunnyad, és az élet nagyon drága. De itt, Magyarországon édenkert nélkül is van valami csoda: a szellem, a gyűlölködés, a vita, a szent és szörnyűség Budapest.

Jurij Ljubimov halálára. A világhírű rendező, a neves moszkvai Taganka Színház alapítója és vezetője, Magyarország jó barátja kilencvenhét éves korában elhunyt. Kevesen tudják, hány legendás színésszel varázsolta el a színpadot. A zseniális *Vlagyimir Viszockij* több mint húsz szerepet vállalt, híres énekes esteket. Rövidesen megelégette a hatalom kultúrpolitikáját, ezért eltávolították a színház éléről, majd – mint *Szolzenyicint* is – szovjet állampolgárságától is megfosztották.

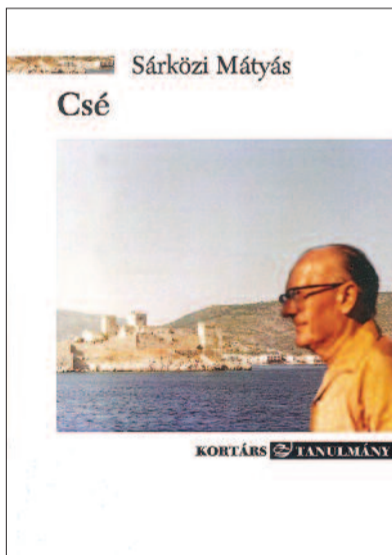
Ljubimov nem pihent, hatalmas sikerrel rendezett világszerte, így 1976-ban Magyarországra is ellátogatott. Minket a *Hamlet* előadásával hódított meg, őt pedig kedves tolmácsa, *Koncz Katalin* hódította meg, akit feleségül is vett. Így egy kicsit a mi halottunk is a jeles rendező, a bátor és rendíthetetlen férfi.

Illés György 100. Nagy operatőrünkre emlékeznek, filmmel. A *Civil a pályán* cíművel, a szocreal egyik legszörnyűbb alkotásával. Ennyi giccset, hazug szépet sehol nem hordtak össze, mint itt. Egyetlen zseniális színész segít, hogy kibírjuk a másfél órát: *Latár Kálmán*. Vele szemben ott a mindenki szerette ÁVO-s sporttisz és a nem múló félelem: a Vörös Traktor gyár elveszítheti a munkaverseny zászlóját. A lelkes fiatal, a legjobb esztétát *Soós Imre* játssza. Balatoni pihenését, szerelmét áldozza föl, hogy ő legyen a győztes vezető. „Leng a zászló, száll az ének!” – zengi az egész üzem, én meg kesereg: Istenem, mennyi nagyszerű színész, aki csodákra képes! Mégis kibíratatlan, zsarnoki kort kellett megidézniük, értéktelen és hazugságot.

■ F. F. L.

Cs. Szabó László ébresztése

Könyvbemutató a Deák Téri Evangélikus Gimnáziumban



Nem véletlenül lett a bemutató házigazdája az evangélikus iskola, hiszen a bemutatót kötet szerzője, *Sárközi Mátyás* író is „Sztehlo-gyerek” volt. Ő is ott élt a nagyszívű evangélikus lelkész, *Sztehlo Gábor* alapította Gaudiopolis (Örömváros) lakói között. Ma is tisztelettel és szeretettel emlékezik a lelkészre – szobra a Deák téren áll –, aki a nehéz években több mint kétezer embernek nyújtott menedéket.

Az 1956-os forradalom leverése után *Sárközi Mátyás* Angliába távozott. Londonban a BBC Magyar Osztályán dolgozott, itt ismerte meg, és barátjává fogadta *Cs. Szabó László*. A jeles író, esszéista, kritikus gyerekkorát Kolozsváron töltötte, 1918-ban költözött szülei Budapestre. 1934–44 között a Magyar Rádió irodalmi vezetője; 1949 februárjában emigrált...

Az eltelt évek alatt *Sárközi* megbizonyosodott: *Cs. Szabó László* jelenléte, aki fontos szerepet vállalt a nyugati magyar irodalom összefogásá-

ban. Az emigráció nehéz évtizedeiben számot adott az idegenben élő magyarok hontalanságáról és számkivettségéről. A most megjelent, *Csé* című monográfia hiánypótló baráti emlékezés. A Kortárs Kiadó kötete közelebb hozza a nagy tudású író, a mindenre figyelő férfit.

„Tudtuk, hogy formabontó novelláival tűnt fel – írja a szerző –, ifjan lett a Nyugat állandó munkatársa, s a nagy magyar esszéíró triász tagja Halász Gábor és Szerb Antal mellett. Angliában lenyűgöző rádió-előadásait, hatalmas tudásról tanúskodó konferenciáit csodáltuk és becsültük, amit a nyugati magyar diaszpóra egyben tartása érdekében tett. De élete sok-sok epizódját csak később lehetett kideríteni.”

Sárközi Mátyás szinte mindent kiderített, hozzáadva a gazdag élethez személyes emlékeit. Hogy *Cs. Szabó* szerény volt, de tudott ironikus is lenni. Rengeteget dolgozott, és megbízható volt. Olvashatjuk a kortársak véleményét és *Sárköziét* is. Szeretettel és pontosan megjelölte az életút, az életmű fontosabb állomásait, nem hallgatva el fenntartásait sem: *Cs. Szabó* hangjátékait nem tartotta értékesnek...

Összességében úgy látja, *Cs. Szabó László* az emlékezetből építkezett, módszere a felidézés volt. Idősebb korában önéletrajzba, útinaplóba, versbe, interjúba terelte friss gondolatait. Öregkorára komor lett és pesszimista. De a reményt soha nem adta föl, hitét, hogy az örök érvényű kulturális értékek gazdagítják az embert, és élni segítenek.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

Rubinüveg pohár, tölgyfa kalamáris

A napokban jutott el hozzám, baráti ajándékként, a Londonban élő neves magyar író, rádiós s ifjú éveiben képzőművész-palánta, *Sárközi Mátyás* legújabb könyve, a *Csé* című monográfia, amelynek bemutatója a Deák Téri Evangélikus Gimnázium dísztermében volt. Egyébként, e sikeres premierről függetlenül is, a szerző, mint egykori Gaudiopolis-lakó, „Sztehlo-gyerek”, mindmáig számos művében felvonultat olyan motívumokat, amelyek ehhez a felekezethez kötik.

Így van ez játékos-színes munkái sorában az eddig talán legkomolyabb hangvételűben, a Kortárs Kiadó *Tanulmány* sorozatában megjelent mostani opusában is. A finom kiállítású kis kötet egyik legszebb részletében a szerző könyve főhősének, *Cs. Szabó Lászlónak* a nagyközönség számára talán kevésbé ismert evangélikus gyökereit tárja fel. S egyben választ ad arra a kérdésre is, hogy a végzettsége szerint közigazdász, gyakorolt hivatásai szerint novellista, esszéíró, költő, életének egy szakaszában magyarországi rádiós, majd Angliában BBC-munkatárs, a *Kazinczyra* emlékeztetően sokoldalú magyar alkotó és anyanyelv-védő „Csé” miért volt éppen a Magyar Evangéliumi Diákszövetség egyik vissza-visszatérő, elkötelezett előadója. Továbbá arra is, hogy írásait miért csiszolta egy ötvösművész megszállottságával, tökéletességigényével. Ugyanakkor megmagyarázza szeretett és tisztelt „többszörös pályatársa” lényének papos vonásait is.

Az alábbi idézetből mindenki számára nyilvánvaló lesz, hogy *Cs. Sa-*

bó László öröksége egyik legfontosabb elemének felvidéki ősei, egy evangélikus lelkész s egy ötvös-mester példáját, szolgáló életét tartotta. Továbbá az is, hogy nem mohó gyűjtőszemvedélyből, túlhajtott szépségvágyból becsülte meg annyira a lelkész dédapa hivatásgyakorlásának tárgyi emlékeit, a Kolozsvárról édesanyja, *Hann Jozefin* által Budapestre juttatott metszett rubinüveg poharat s a Sárospatakon (ahol *Cs. Szabó* 1984-ben örök nyugalomra lelt) mindmáig látható tölgyfa kalamárist.

E két üzenetértékű tárgy közül nekem tölgyfából faragott tintatartóm nincs ugyan, de egy, az övével nagyjából egykorú, ugyancsak Erdélyből, egyik úkapámtól származó rubinüveg poharam – igen. Ennek képe emlékeztetheti a kedves Olvasókat a „sunt lacrimae rerumnak”, a „tárgyak könyvének” létezéséről szóló, örök bölcsességre. Amely különösen olyan, az átlagosnál becsesebb tárgyak esetében érvényes, amelyek életünk során hivatásunk, vállalásaink jelképévé is válhatnak. Úgy, mint *Cs. Szabó László* úrvacsorai kehelyként szolgáló rubin pohara és hűségesen őrzött kalamárisa!

Lássuk ezek után a *Régi föld, új ég* című, 1965-ben elmondott, de mindmáig lélekindító *Cs. Szabó*-előadás nyomán írt, felekezeti hovatartozástól függetlenül is sokakat magával ragadó részletet *Sárközi Mátyás* monográfiájából: „Anyai, evangélikus ági dédapja lelkész volt, egy Küküllő menti, ódon vártemplomban. Ott szolgáltattott úrvacsorabort metszett rubinüveg pohárból,

amit édesanyja eljuttatott hozzá Kolozsvárról Budapestre. Ezt *Cs. Szabó László* 1949-es emigrálása után a hatóságok a lezárt budapesti lakást feltörve többi ingóságával és több ezer kötetes könyvtárával együtt elkobozták. Megvolt a lakás íróasztalfiókjában a dédapa számára 1834 októberében kiállított hatósági engedély is, hogy külföldre mehessen tanulni, a berlini egyetemre. Ottani lecke-könyve szintén a fiókbán volt. »Bizonyára szemétdomb-ra kerültek ezek az okmányok« – írja emlékezésében *Cs. Szabó*. 1964-ben édesanyja két-három kézen juttatta ki immár Londonba, két porzósóróval együtt. (Ezek ma a sárospataki *Cs. Szabó*-emléksarokban láthatók.)

A Küküllő menti Hannok igen ismertek voltak. Medgyes polgármestere volt például *Hann Péter*, kinek 1617-ben épült házáat a 18. századig a család birtokolta. Egy része ma is áll. A hírneves ezüstműves és ötvös *Hann Sebestyén* nem ezen a vidéken élt 1644 (?) és 1713 között, ő Lőcséről került Nagyszébenbe. De *Cs. Szabó* rokonságot érzett vele, úgy vélte, hogy vérében *Hann Sebestyén* képzelte hagyatéka csobog, így lett ő »a szavak művésze«.

Sokunk számára ismerős lehet ez a szerénységében is büszke költői kép, az íróember mint fémekeztetett iparos-művész. *Áprily Lajos* vont jóformán ugyanezekkel a szavakkal párhuzamot *Egy pohár bor* című versében egyik, ugyancsak az ötvös mesterséget folytató brassói felmenője és őnmaga között.

■ PETRÓCZI ÉVA

▶ A második tanévben vagyunk. Villámtempóban készültek tantervek, próba- és végleges tankönyvek, szabályrendeletek és -módosítások. Lassan megszokjuk, hogy mit, milyen felületen, milyen határidőre kell jelenteni. Rendeztünk fórumokat, konferenciákat, vitákat és tájékoztatókat. Éles fordulatot vett az Evangelikus Hittudományi Egyetem (EHE) képzési rendszere. Már bőven vannak tapasztalataink, és megijedünk, ha a jövő tanévre gondolunk, meg a következőre. Hit- és erkölcsstanoktatás az iskolákban. *Fábrí Györgyöt, az Északi Egyházkerület felügyelőjét* kérdeztük a témában, mert véleménye nem mindig simul az átlagba, és *Kodácsy-Simon Esztert, az EHE adjunktusát*, mert nagy valószínűséggel ő látja a legteljesebb képet. Az interjút *Szabóné Mátrai Marianna, az EHE Gyakorlati Intézetének vezetője* készítette.

– A kötelezően választható hittan és erkölcsstan bevezetésénél ártóbb lépést keveset tud elképzelni. A Népszabadság Online ezt a mondatot *Fábrí Györgytől idézi, aki a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpontjában rendezett beszélgetésen hangsúlyozottan mint az Északi Evangelikus Egyházkerület felügyelője szólalt meg. Tartok tőle, hogy sok evangélikus felkapta a fejét, olvasva ezt a véleményt.*

FÁBRÍ GYÖRGY: A nagyobb keresztény egyházak már a kötelező iskolai hitoktatás bevezetése idején megfogalmazták súlyos aggályaikat a velük nem egyeztetett kormányzati lépés kapcsán. Nem véletlenül, hiszen nagyon nagy a kockázata annak, hogy bírjuk-e tartalommal és oktatókkal az igen elaprózott képzést. A gondok ugyanis három szinten jelennek meg.

Mivel az iskolában, a tanrendi órák keretében kell megtartani az órákat, még a két nagyobb egyháznak is probléma a gyermekek elérése, a lényegében országos szórványként működő evangélikusság számára ez még inkább az. A gyülekezeti hittanoknak is versenytársat támaszt ez a rendszer, ami különösen a többiskolás településeken hátrányos. A kompromisszumos megoldások ugyanakkor a tanrendi jelleg miatt nem igazán működnek.

Az evangélikus egyház örömteli gyorsasággal reagált a hittankönyvek és szakmai-módszertani anyagok hiányára, példamutató színvonalú és hatékonyságú szakmai munka eredményeképpen ma már kézbe adhatók az új oktatási anyagok. Reménység szerint képesek leszünk az oktatás felmenő rendszerét az újabb tananyagokkal követni, de érezhető, hogy a hitoktatók kellő számának szakmai felkészítésére, szűrésére nem volt mód. Miközben legnagyobb hatású társadalmi jelenlétünk, missziós lehetőségünk az iskolákban valósul meg, ez negatív oldalról is ugyanilyen mértékű veszély: ha akár csak egy iskolában is leszerepelünk a hitoktatással vagy a gyermekekkel való bánásban, annak igen súlyos hatása lesz egész egyházunkra és gyülekezeteinkre.

Szakmailag tévesnek, társadalmi következményeiben veszélyesnek tartom a hittan és az erkölcsstan alternatívaként szerepeltetését. A hittan nézetem szerint a Biblia ismeretének, hitelveinknek és az evangélikus hitvallás szerinti keresztény életnek a megtanítása s mindezzel az egyházhoz való kötődés erősítése és/vagy az érdeklődés felkeltése. Az erkölcsstan egy nagy hagyományú filozófiai (gyakorlati) diszciplína, amelyre minden fiatalnak szüksége van, és amelyben különféle, transzcendens, illetve e világi megalapozású irányzatok, kérdésfelvetések élnek egymás mellett.

Nincs vagylogosság a hittan és az erkölcsstan között: a hittannak természetesen vannak igen jelentős erkölcsstani vonatkozásai is, míg az erkölcsstan is tartalmazza a vallásos etikai elvek bemutatását. A kettő közötti kényszerű választás méltánytalan helyzetbe hozza az egyházakat, hamis képet sugall a kereszténységről [sic], adott esetben feszültségek szítására is alkalmas.



Kodácsy-Simon Eszter

Összességében pedig úgy gondolom, negyedszázaddal a vallásosságot ideologikusan és egyes időszakokban brutális mértékben adminisztratíván is elnyomó politikai rendszer letűnte után nincs miért kritikátlanul fogadni látzólagos kedvezményeket egyházi működésünkhöz. Ne áltassuk magunkat azzal, hogy a vallásosság visszaszorulásának az az oka, hogy nem voltunk ilyen adminisztratív módon jelen az iskolákban – és ne mástól (államtól, politikától) reméljük, hogy megoldja helyettünk a missziós parancs teljesítésének feladatát.

Természetesen készítsünk színvonalas hittantananyagokat, adjunk módszertani támogatást az oktatóknak, jelenjünk meg vonzó módon a választó diákok és szülei előtt, de legyünk tudatában mindeközben a kockázatnak és az ellentmondásoknak is.

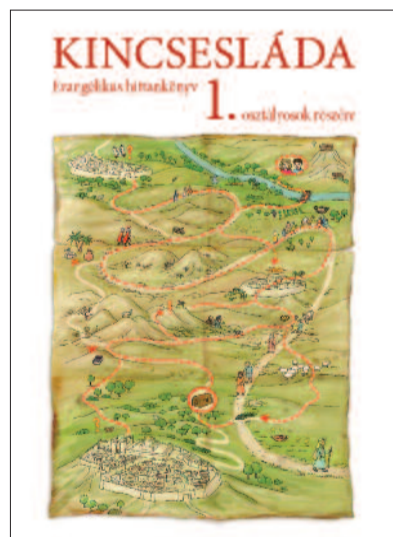
– *Felügyelő úr szavai a jelen helyzettel kapcsolatban sok problémát érintettek, és érzékeltették a helyzet összetettségét. Hogy megpróbáljuk fejteni a bonyolult szöveget, kezdjük az elvi kérdésnél: erkölcsstan, valamint hit- és erkölcsstan alternatíváinál!* Kodácsy-Simon Esztert úgy szólítom meg, mint aki vezetőségi tagja az európai hittantanárok nemzetközi fórumának. *Ennélfogva van rálátása a hitoktatás és az erkölcsstanoktatás európai gyakorlatára, amelynek egyfelől gazdag múltja van, másfelől napjainkban sok problémával küszködik. Hogyan tekintsünk e két tantárgy alternatívaként történő felkínálására?*

KODÁCSY-SIMON ESZTER: Ha Európa térképén különböző színekkel jelöljük, hogy az egyes országokban milyen formában jelenik meg az oktatásban a hittan-vallásismeret-erkölcsstan-társadalomismeret-etika valamilyen kombinációja, akkor nem sokszor ismétlődne az egyes színek. A skála rendkívül széles: a kötelező hittantól – és a mellette megjelenő erkölcsstántól – a teljesen szabadon választható alternatívákra át a kötelező társadalomismeretig – és a mellette megjelenő vallásismeretig – nagyon sok változattal találkozhatunk, melyek ráadásul országokként speciális formát öltenek.

Ami viszont hasonlóan tűnik, az a problémák köre, amellyel a hittan

vagy vallásismeret oktatása kapcsán kell szembenéznünk az egyházaknak. Akár felekezetszemleges vallásoktatásban vesz részt egy egyház, akár gyülekezeti alkalmanként saját maga szervez hittant, akár csak távolról nézi az iskolában zajló társadalomismeret s a benne foglalt vallásismereti órákat – ugyanúgy küzd a fiatalok megszólíthatóságával, a templomok kiüresedésével, a szekularizmussal, más vallások fokozatosan erősödő jelenlétével vagy az ezoterikus tanítások egyre népszerűbbé válásával.

A kérdésben említett szervezet legutóbbi vezetőségi találkozásán, idén márciusban az új magyar helyzetre alapvetően kétféleképpen reagáltak a többi ország képviselői. Első kérdésük az volt, hogyan tudjuk meg-



szervezni a hittanórákat, hiszen ez hatalmas feladatot ró egy egyházra. A második reakció viszont így hangzott az egyik nyugat-európai ország képviselőjétől: „Legalább van esélyetek keresztényként megszólalni a fiatalok között, mert nálunk a semleges vallásismeret kudarcot vallott.” Azt hiszem, ez a két válasz jól mutatja a mi dilemmánk nehézségét is.

– *Előttünk váratlanul – huszonöt évvel a rendszerváltozás után – nyílt ki ez az ajtó, ami nyilvánvalóan egy egyházbarát kormányzati intézkedés eredménye is. Osztom azt a véleményt, hogy az egyházaknak nincs miért kritikátlanul fogadniuk látzólagos állami kedvezményeket, sőt hozzáteszem, nem is szabad így fogadniuk. Hogy miként viszonyulunk helye-*

Lehetősége

Szabóné Mátrai Marianna beszélgetése



Szabóné Mátrai Marianna



Fábrí György

sen a napjainkban tapasztalható, kétségtelenül élvezett kedvezményekhez, az nagyban függ az egyházvezetéstől, attól a közbeszédtől, közhangulattól is, amelyet terjesztünk, megengedünk az egyházban. Függetlenség és kedvezmények elfogadása, távolságtartás és a kedvező helyzettel való, morálisan is vállalható és olyan keskeny ösvény, amelyen nem könnyű járni.

F. Gy.: Semmiképpen sem amellett érvelek, hogy a hittan helyett legyen semleges vallásismeret! Utóbbi egy kultúrtörténeti vagy társadalomismereti tudáscsomag, amelynek helye van, illetve kellene, hogy legyen természetesen a közoktatásban, de nem az egyházak, hanem a civilizációs és műveltségi alapok okán. Ugyanilyen fontosnak tartom, hogy minden iskolás kapjon kifejezetten a polgári öntudatot erősítő társadalomismereti, alkotmányossági alapokat, etikai tudást.

Mindettől azonban független a hittan oktatása, amely nekünk, Krisztus mellett tanúságot tevőknek meghatározó ügyünk, és joggal tartunk rá igényt, hogy ezt az iskolában is tehesük. Ezzel nem csorbítjuk a lelkiismereti szabadság elvitathatatlanságát. Legalábbis addig, amíg nem gyengít minket a gyanú, hogy egyfajta szándékolt – és ne legyenek illúzióink, érdeken alapuló – állam-ideológiaként finomabb vagy erősebb presszióval kényszerhelyzetbe hozzuk a gyermekeket, szüleiüket. Ehhez egy protestáns, a vallásszabadságért megannyi személyes áldozatot hozó hitvalló elődünk nyomdokain járni igyekvő egyház nem lehet partner.

Nekünk az első és utolsó szempontunk is csak az lehet: mivel szolgáljuk a legjobban Krisztus jelenlétének hirdetését? Hitem és meggyőződéseim szerint azzal, ha a saját lehetőségeinket mindjobban kihasználva és korlátainkat őszintén belátva szervezzük meg a hittanoktatást iskolában, gyülekezetben, egyéb közösségekben. Az a magas színvonalú valláspedagógiai munka, amelyet Eszter és kollégái, valamint sok-sok lelkészünk és hitoktatónk végez országszerte, kelendő alapot ad számunkra alázattal, ám határozottan a magunk léptéke szerint hittant szervezni. Ezt ne helyezzük el az állami-politikai dimenzió-

ban, mert nehezen vállalható morális dilemmákba keveredhetünk...

– *Sokan úgy látjuk, hogy az új hittantanterv és a tankönyvek nagy lépésnek tekinthetők olyan elkötelezett hitoktatás felé, amely inspirál a Krisztus-követésre, és segít megismerni és begyakorolni a lelki életnek azokat a szokásait, tevékenységeit, amelyek a kereszténység kincsei, és amelyek a teljes emberi élet megélését szolgálják. Azt szeretnénk, ha az evangélikus hitoktatásban részesülő gyermekek és fiatalok elsajátítanák ezt a lelki nyelvet, gazdagítanák a személyiségüket, befolyásolnák a tetteiket, döntéseiket, egész életvitelüket. Ennek a folyamatnak kulcsszereplői a hitoktatók.*

K.-S. E.: Igen, de hadd kezdjem a választomat előbb felügyelő úr szavaihoz kapcsolódva. Két alapvető dolgot szeretnék egyetértéssel megemlíteni: az egyetértéssel tartom azt, hogy egy ilyen horderejű lépést a kormányzat csak utólag egyeztetett az egyházakkal, vagyis akkor, amikor már a megvalósítást szabályozó rendeletet kellett kidolgozni. A döntést azonban nem előzte meg előzetes egyeztetés, az egyházak véleményének kikérése.

Az evangélikus egyház vezetőivel még az állami szabályrendelet kidolgozása során – 2012 tavaszán – is gondolkodtunk azon, hogyan lehetne legalább egy évvel elhalasztatni a rendszer bevezetését, hogy mind az egyházak, mind az iskolák jobban fel tudjanak készülni erre a feladatra. Ezt azonban a rendkívül rövid előkészítési folyamat során már nem sikerült elérnünk. Csak remélni tudom, hogy a hitoktatás jövőbeni formáját nem ilyen jellegű döntéshozatalok fogják meghatározni.

Ugyanakkor legyen bármilyen is a folytatás, számomra nagyon megerősítő látni azt, ahogyan ebben a kihívásokkal teli helyzetben egyházunk minden fóruma nyitott volt arra, hogy azonnali lépéseket tegyen a helyzet megoldására – elsősorban a gyülekezetek érdekében. Hiszen – ahogyan felügyelő úr is említette – valóban nagyon nehéz szervezési, adminisztratív, személyi és finanszírozási kérdésekkel kerültünk szembe egyik napról a másikra.

Élet és korlátok között

Élget a hitoktatásról Fábri Györggyel és Kodácsy-Simon Eszterrel

Biztató volt megélni azt, ahogyan ezen a téren egyházunk gyorsan és hatékonyan tudott lépni: ahogy a zsinat és az országos presbitérium azonnali döntéseket hozott, ahogyan az országos iroda egyre hatékonyabban biztosítja az adminisztrációs háttérrel, az EHE a képzéseket alakította át, a kateketikai és hittanmunkacsoportok a háttéranyagokat biztosítják, a gyülekezetek pedig ezek segítségével kicsit könnyebben kereshetik a helyi megvalósítási utakat. Mindaz, amit és ahogyan tettünk közösen az egyházban a hitoktatás terén, adjon majd erőt a folytatáshoz – bármilyen legyen is az.

– Egy pillanatra visszatérve az évi kérdésekre: annak jelentősége és üzenete van, hogy az új tantárgypár nem a hittan/erkölcstan, hanem a hit és erkölcstan/erkölcstan nevet kapta.

K.-S. E.: Felügyelő úr első három pontjából épp ezt látom másként. Az állami iskolákban bevezetett hittan nem az erkölcstan alternatívája. A törvényhozóknak az volt a céljuk, hogy minden gyermek részesüljön erkölcstanoktatásban – vagy inkább nevelésben –, de mindenki megválaszthassa, milyen irányból szeretne ehhez hozzájutni: a többdimenziós emberképre épülő konszenzusetikát vagy biblikus, teológiai, hitbeli alapokat véve alapul a morális kérdések tárgyalásakor. Hogy ez a felosztás szakmailag mennyire megalapozott – s az ellenkezőjére mennyire lennének készek –, az további kérdés lehetne, azonban egyházunk az új tantervekkel és tankönyvekkel a biblikus alapokra épített hit- és erkölcstant próbálja megvalósítani.

Ennek bevezetéséhez ugyan kényszerű aktualitást adott a 2011-es köznevelési törvény, de a hitoktatási háttér felülvizsgálata amúgy is esedékes volt, hiszen kerettanterveink némelyike húszéves volt, s be kell látnunk, hogy az oktatásban egy tankönyv és tanterv életében már tíz év is elég nagy idő. Az új oktatási segédanyagokban igyekszünk megvalósítani azt, hogy egyszerre legyenek biblikusak és gyermekcentrikusak, tartalmazzák a bibliai-teológiai ismereteket és az erkölcsi vonatkozásokat, fejlesszék a gyermek személyiségét és hitét, és motiválják a gyülekezeti életben való részvétellel.

– Véleményem szerint az egész folyamatban legjobban a tananyag megalkotása – tanterv, könyvek, segédanyagok – sikerült. A legnagyobb problémát valószínűleg a hitoktatók személye okozza. Sok lelkesnek

rengeteg hittanórája van, ez már most akadályozza az egyéb gyülekezeti munkát, amely azért mégis a lelkesek legfőbb tevékenysége lenne, és még nem vagyunk a folyamat végén, tehát az óraszámok még nőni fognak.

K.-S. E.: Ezt a munkát a lelkes egyedül nem tudja megvalósítani, szüksége van egy hitoktatói körre. A gyülekezet méretétől, ambíciójától s a területén található iskolák számától függően több vagy kevesebb hitoktatónak kell bekapcsolódnia a gyülekezetépítés ezen területére. A lelkesnek ugyanis egyrészt más feladatai vannak, melyek nem szenvedhetnek kárt a hitoktatás miatt, másrészt kapott ugyan valláspedagógiai és szakmódszertani képzést, de nem oly mértékben és mélységben, mint a hittanár vagy a katekéta. Az elmúlt másfél év után azt látom, hogy azokban a gyülekezetekben, ahol a lelkes elkezdett maga köré gyűjteni egy hitoktatói közösséget – akár főállású, akár óraadó hitoktatókból –, ott megoldható az állami iskolákban szervezhető hit- és erkölcstanoktatás is, ráadásul a gyerekek egy része a gyülekezetben is megjelenik.

Elgondolkozhatunk azon, hogy vajon ez az esetleges létszámnövekedés mennyiben köszönhető annak, hogy a kormány lehetőséget adott az egyházaknak az órarendi keretek között megtartható hit- és erkölcs-

tanításra. Szerintem nem annak köszönhető. Amennyi előnye ennek van, annyi hátránnyal is jár. Ezeket a hátrányokat nagyon fontos kimondanunk! De azt is fontos látnunk, hogy bár az egyház történelme során sokféle formában volt lehetősége megjelenni a hitoktatásnak, a hittanosok száma nem azon múlt, hogy az állam milyen lehetőséget adott nekünk, vagy vett el tőlünk. Most ez a lehetőség adott – minden nehézségével együtt –, most ezzel kell az egyházaknak valahogyan élniük.

F. Gy.: Teljesen egyetértek Eszterrel abban, hogy az adott kereteket kell a lehető legjobban kihasználnunk, akárhogyan is adódtak. Mariann kérdése jelzi a gyülekezetszervezési nehézséget. Mivel itt elég pontosan felmerülhet körről van szó, közegyházi szinten kell stratégiát kialakítanunk, amelyben én arra helyezném a hangsúlyt, hogy részint igyekezzünk olyan gyülekezeti programokat kitalálni, amelyek a közösség számára megőrzik a gyermekek – és szülők! – odatartozását, de ez lesz a legnehezebb. Másrészt ki kell használni a hálózatos szerveződés előnyeit, össze kell kötnünk a gyermekeket a gyülekezettel a közösségi oldalak révén.

Ez a mostani diskurzus is meggyőző arról, hogy a magam erősen kritikus álláspontjának a túlhangsúlyozásával nem szabad nekem sem megelégednem arról az áldozatos és kiváló munkáról, amelyet nagyon sok gyülekezetünkben végeznek a testvérek a hittanért, az iskolások körében szükséges misszióért.

Szakmailag továbbra is problémásnak tartom ugyan a hittan és erkölcstan ilyen egymásmellettségét, de ez csak kisebb részben az egyház gondja. A közoktatás alakítóinak kellene végiggondolniuk az eddigieknél megalapozottabban, hogy milyen szakismereteken túli műveltségtelemekre van szükségük a gyerekeknek.

– Egy utolsó témát szeretnék még felvetni felügyelő úr iménti, a gyülekezetépítést, gyülekezetszervezést érintő mondanójához kapcsolódva. Nem volna-e okos dolog a gyülekezetekben olyan, családokat érintő programot indítani, amely komplexen foglalkozik a hitoktatás témájával? Gondolok arra, hogy érdemes lenne a szülőket informálni, mit is jelent pontosan a hit- és erkölcstanoktatás az iskolában. Mit jelent az iskola, az egyházak, a gyermekek szemszögéből nézve? Itt a létszámtól a tematikán és a szervezési problémákon át sok mindent át lehetne beszélni. Mit biztosít az iskolai hitoktatás, és mit nem? Mi a családcentrikus gyülekezeti programok többlete a hitoktatáshoz képest? Mit kell tudnia egy olyan szülőnek, akinek hittanra jár a gyereke?

K.-S. E.: Valóban hasznos lenne egy ilyen programsorozat – esetleg kiadvány –, amely így nemcsak a szülőknak nyújtana segítséget, hanem a lelkesek, hitoktatók munkáját is segítené, és emellett azon gyülekezeti tagokat is tájékoztatná, akiknek jelenleg nincs a hit- és erkölcstanoktatásban érintett gyermekük. Fontosnak tartom, hogy a hitoktatásra ne a gyülekezetből független – vagy attól idegen – elemként tekintünk, hanem a gyülekezet egyik közösségi alkalmaként.

F. Gy.: Jelenleg zajlik az egyház támogatásával egy kutatási programunk, amely kvalitatív és kvantitatív szociológiai módszerekkel igyekszik támpontokat adni számunkra arról, hogy milyen kép él a társadalomban a hittanról, erkölcstanról s egyáltalán

ban a morális értékekről, valamint hogy a vallási meggyőződések milyen szerepet játszanak az egyéni megküzdési stratégiákban. Ennek eredményei segíthetik az ilyen, nagyon is szükséges programok, kiadványok kidolgozását, s általában is ösztönözhetik az erről való gondolkodást. Mi több, nagyon kívánatos volna, ha éppen az egyház kezdeményezései szolgálnának orientációs pontként a minderről elkerülhetetlenül elinduló társadalmi közbeszédnek.

– Az osztályteremtől – az „egyfős csoportoktól” – a társadalmi közbeszédig. Amikor hitoktatásról gondolkodunk, a dolog természetéből adódóan nem egy kicsi, zárt területen zajló egyházi tevékenységet érintünk,

hanem pillanatok alatt az egész társadalmat érintő kérdéseknél vagyunk. Ugyanígy az egyház sem a templom zárt terében mozog, nem is „szigetperspektívában” kell gondolkodnia, hanem normál esetben hatással van egész környezetére. Ez a hatás kétirányú, kölcsönös. Egyáltalán nem mindegy, hogy milyen szellemiséggel mi zajlik a gyülekezeti életben. A közegyháznak feladata, hogy egészséges szellemiségű, életképes, jó atmoszférájú gyülekezeti életet segítsen a rendelkezésre álló szellemi és anyagi eszközökkel, mégpedig annak minden szelétét és területét. Ezzel az igénnyel és ebben a reményben beszélgettünk a hitoktatás témájáról.

► Evangelikus.hu

PALACKPOSTA

Hittankönyv másképp

Mostani egyik legfontosabb elfoglaltságom, hogy hittankönyvet írok másodmagammal hetedik osztályosok számára. Ez izgalmas feladat. Gondoltam, hogy megfelelően életszerű legyen, az lesz a munkamódszerem, hogy kitalálom az órát a tanterv szerint, aztán kipróbálom, hogyan működik ez az én szeretett Deák téri hetedikes gimnazistáimmal. Az így nyert tapasztalatokkal fogalmazzunk meg aztán a leírt leckében, majd az anyagot egészen más arculatú tanulócsoporthoz is kipróbálnánk, sőt egy egymáséval órára is egy másik iskolában. Amikor ezt elmondtam diákjaimnak az év kezdetén, nagyon lelkesek voltak, hogy kísérleti nyulak lehetnek, és ragaszkodtak hozzá, hogy a megjelenő könyvben legyen felsorolva a nevük, és nyomtatásban kapjanak köszönetet ezért.

Tankönyvünk tanítási módszeréhez tartozik az, hogy van benne egy olyan, minden lapon megjelenő szereplő, aki időnként kérdéseket tesz fel, olykor kételkedik, vagy elmondja furcsa észrevételeit. Mivel maga a tankönyvszálad a hajózás témájára végigfutó példaként, ezért előző könyvünkben hajóács volt ez a külső szereplő. Egy másik, most készülő könyvben matróz. Most arra gondoltunk, hogy legyen egy állat, például a kapitány papagája vagy valami más madár. Végül választásunk a hajópatkányra esett, aki elég vicces, de tud megfelelően cinikus vagy ellenséges is lenni. Izgatottan várjuk, hogy a szemünk előtt már megjelenő figura milyen lesz végül az illusztrátor megformálásában.

Hetedikesemmel már az első órára látszott, hogy az amúgy jól futó igazságkeresésbe mindig volt valaki, aki

beszövegátott: Luca. Annyira okos, kínos kérdéseket tett fel, hogy padtársa és barátja, Hanna is kedvet kapott hozzá. Amikor arról volt szó, hogy a természetben milyen szépen látszik Isten jelenléte, akkor Luca megkérdezte, hogy mi van azzal, amikor valami természeti katasztrófa van, és Hanna helyeselt.

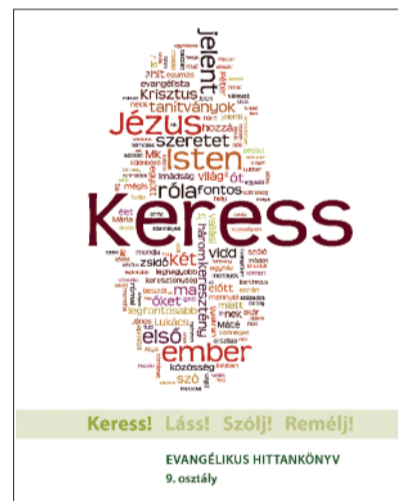
Akkor elmondtam nekik, hogy a könyvben lesz egy patkány, aki pont ilyeneket fog kérdezni. Mire ők felvetették, hogy legyen inkább két patkány, és nevezzük el őket Lucának és Hannának.

Aztán beindult a fantáziájuk, szórta a jobbnál jobb ötleteket. Közben arra gondolok, hogy milyen nagyszerű lehetőség az, hogy ilyen találékony, eleven észjárású, életrevaló fiatalokkal lehet Isten dolgairól beszélgetnünk. Hogy vajon tudják-e azok, akik sokszor panaszkodnak, hogy az egyházban csak idősek vannak, hogy a keresztyénség iránt komolyan érdeklődő fiatal nemzedék is éledzik? Hogy mint a csíra a pusztuló magból, kikel egy olyan generáció, melynek nagyon komoly kérdései, olykor eleven egyházkritikája, jóindulatú kételkedése reménységet terem elvárta egyházunknak?

Iskolánk az idei gimnáziumi rangsorban nagyon előkelő helyet ért el. Olykor hitetlenkedve nézünk egymásra, nem értve a megfeszítettség okát, de aztán amikor kimegyünk az ilyen órákról, tele vagyunk hálával, meghatottsággal ezekért a fiatalokért. És talán egy iskolának alig kell ennél több.

A könyvbe végül két patkány kerül. Nem írjuk ki, de titokban tudjuk, hogy az egyik neve Luca, a másiké Hanna.

■ KOCZOR TAMÁS



tanórákra. Szerintem nem annak köszönhető. Amennyi előnye ennek van, annyi hátránnyal is jár. Ezeket a hátrányokat nagyon fontos kimondanunk! De azt is fontos látnunk, hogy bár az egyház történelme során sokféle formában volt lehetősége megjelenni a hitoktatásnak, a hittanosok száma nem azon múlt, hogy az állam milyen lehetőséget adott nekünk, vagy vett el tőlünk. Most ez a lehetőség adott – minden nehézségével együtt –, most ezzel kell az egyházaknak valahogyan élniük.

– Felügyelő úr, tételezzük fel, hogy gyülekezeti felügyelője egy átlagos méretű, normálisan működő budapesti egyházközösségnek. A gyülekezethez tartozó gyerekek hét közben hitoktatásban részesülnek részben egyházi iskolákban, részben a körzetbe tartozó iskolákban, ahol a saját lelkesük, illetve hitoktatójuk tartja az órákat, de magas a száma azoknak a gyerekeknek, akik körzetileg másik iskolába járnak, tehát egy másik gyülekezet szervezésében részesülnek iskolai hitoktatásban. Ezek mellett irreális gyülekezeti hittanra hívni őket hét közben, a vasárnap is erősen veszélyeztetett, mert sok család úgy látja, meg-



HIRDETÉSEK

Keresztény Értelmiségi Fórum Budahegyvidéken

A Keresztény Értelmiségi Fórum következő alkalmán a budahegyvidéki evangélikus templomban (Budapest XII. ker., Kék Golyó u. 17.) november 24-én 18.30-kor *A jelenlegi gazdasági tendenciák hátteréről* címmel dr. Kocziszy György egyetemi tanár, az MNB Monetáris Tanácsának tagja tart előadást.



A Roszík Mihály Evangélikus Általános Iskola tornacsarnokának energetikai korszerűsítése

A Roszík Mihály Evangélikus Általános Iskola több mint 30 millió forintot nyert az Új Széchenyi terv Környezet és energia operatív program keretében. A támogatás lehetővé tette a Roszík Mihály Evangélikus Általános Iskola tornacsarnokának utólagos külső hőszigetelését, külső nyílászáróinak cseréjét, fűtési és használatimegvíz-rendszerének korszerűsítését, világítás-korszerűsítését, talaj-levegő hőcserélős mesterséges szellőztetés, napkollektoros és napelemes rendszerek telepítését.

Az épület energetikai tényezői már nem feleltek meg, fűtési és használatimegvíz-rendszere nem tett eleget a kor elvárásainak, nyílászárói és fényforrásai mára elavulttá váltak.

A most befejeződött projekt keretében sor került a falak utólagos hőszigetelésére, valamint a külső nyílászárók cseréjére. A fűtési rendszert kondenzációs gázkazán telepítésével és acéllemez lapradiátorok felszerelésével tették korszerűvé és energiatakarékosra. A használatimegvíz-rendszert teljesen felújították, napkollektorokkal segítve működését. Megújuló energiát hasznosító, talaj-levegő hőcserélős mesterséges szellőztetést is kialakítottak. A régi világítótesteket új, energiatakarékos darabokra cserélték. Továbbá telepítettek egy hálózatra visszatápláló napelemes rendszert is.

A projekt elsődleges célcsoportja a Roszík Mihály Evangélikus Általános Iskola valamennyi tanulója és dolgozója. A projekt környezeti hatásterülete azonban nemcsak az érintett ingatlanra terjed ki, hanem az elérni kívánt indikátorértékekkel közvetve az egész ország energiaellátásának biztonságát és versenyképességét javítja, a környezeti állapot megőrzését érdemben szolgálja.



A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Roszík Mihály Evangélikus Általános Iskola
2730 Albertirsa, Pesti út 110.

albertievangelikus.hu
ujszecenytiverv.gov.hu



Épületenergetikai korszerűsítés a Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnáziumban

A Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium több mint 244 millió forintot nyert az Új Széchenyi terv Környezet és energia operatív programjában. A támogatás lehetővé tette a Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium épületeinek utólagos külső hőszigetelését, a külső nyílászárók cseréjét, a fűtési és használatimegvíz-rendszer korszerűsítését, a világítás korszerűsítését, talaj-levegő hőcserélős mesterséges szellőztetés, valamint napkollektoros és napelemes rendszerek telepítését.

Az épületek energetikai tényezői már nem feleltek meg a kor elvárásainak, a fűtési és használatimegvíz-rendszer, illetve a nyílászárók és fényforrások mára elavulttá váltak.

A most befejeződött projekt keretében sor került a falak utólagos hőszigetelésére, valamint a külső nyílászárók cseréjére. A fűtési rendszert kondenzációs gázkazánok telepítésével és acéllemez lapradiátorok felszerelésével tették korszerűvé és energiatakarékosra. A használatimegvíz-rendszert teljesen felújították, napkollektorokkal segítve működését. Megújuló energiát hasznosító, talaj-levegő hőcserélős mesterséges szellőztetést alakítottak ki. A régi világítótesteket új, energiatakarékos darabokra cserélték. Telepítettek továbbá egy hálózatra visszatápláló napelemes rendszert is.

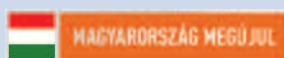
A projekt elsődleges célcsoportja a Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium valamennyi tanulója és dolgozója. A projekt környezeti hatásterülete azonban nemcsak az érintett ingatlanra terjed ki, hanem az elérni kívánt indikátorértékekkel közvetve az egész ország energiaellátásának biztonságát és versenyképességét javítja, a környezeti állapot megőrzését érdemben szolgálja.



A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium
4400 Nyíregyháza, Szent István u. 17–19.

eklg.hu
ujszecenytiverv.gov.hu



Luther asztalánál

Beszélgetés Márton László író-műfordítóval

► **Írók Boltja. Körben zsúfolt könyvfalak, a kirakatokon át beszűrődő őszi fények. Betűit szemezgeti az idő, de mi is kaphatunk, ha belelapozunk valamelyik kötetbe. Kint a rohanó, gyűlölködő világ, de bent békésen megférnek egymás mellett a régi és új művek. 1517. október 31-én Luther Márton kiszögezte 95 tételét a wittenbergi vártemplom boltíves kapujára. Ezt a napot tartjuk a reformáció kezdetének. Az evangélikus egyház az ötszázadik évfordulót a reformátor válogatott műveinek magyar kiadásával köszönti. Nemrégiben mutatták be a Luther Kiadó gondozta sorozat legfrissebb kötetét, az *Asztali beszélgetéseket*. Jeles írónk, műfordítónk, Márton László nagy részt vállalt a nem könnyű fordításból.**

Indulásáról, írói pályájáról kérdeztem először. Mit kapott a nagy reformátorral való találkozáskor?

– Ha pályámra visszatekintek, azt látom – kezdi az emlékezést –, hogy külvilág az írás és a műfordítás. Vanak és voltak példaképeim az irodalomban, olyanok, akiket nem ismerhettem személyesen, *Kemény Zsigmondtól Krúdy Gyuláig*, meg olyanok, akiket ismertem, *Mándy Ivántól Mészöly Miklósig; Ottlik Géza* írásművésze is nagy hatással volt rám. A műfordításban műhelymunka zajlott; én személy szerint sokat tanultam *Lator Lászlótól* a nyolcvanas évek elején. A prózában útbaigazítást *Györffy Miklóstól* kaptam, aki az Európa Kiadó nagy tudású szerkesztője is volt...

– *Műfordítói munkásságát Luther Márton Asztali beszélgetések című művével kezdte.*

– Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen végeztem, s nagyon hamar rájöttem, hogy muszáj fordítanom. Saját munkáim megjelentetésére folyóiratokban semmi esélyem nem volt. És azt is észrevettem, hogy vannak az európai kultúrának, a német nyelvű kultúrának olyan rétegei, amelyeket az én ismereteimmel könnyen átláthatok. Ez a 16–17. századi német nyelvű irodalom. Fiatalon felfedeztem a német barokk költészetet, és amikor ebből fordítottam, elég jól megismertem a nyelvnek ezt a korai rétegét.

1983-ban a Helikon Kiadó igazgatója, *Molnár Magda* szeretett volna Luther születésének ötszázadik évfordulójára valamit megjelentetni. Úgy gondolkodott, hogy a reformátor eléggé haladó, a hagyományt is megtestesíti, a protestantizmus amúgy elfogadott, megtűrt nézet. Kérdezte, ki jöhetne számításba; tanárom, *Margócsy István* – ismervé munkáimat – javasolta, hogy bízzák rám.

Az jutott eszembe, hogy az *Asztali beszélgetésekből* kellene egy válogatás. Egy kisebb anyagot már olvastam belőle, és tudtam, azok érdekes szövegek. Csak hát, mi az, hogy asztali beszélgetések? Ez egy nagyon bizonytalan szöveg-halmaz. Luther 1531-től halála évéig, 1546-ig fogadott vendégeket asztalánál. Kosztos diákokat, teológusokat, barátokat. Mondott mindenféle dolgokat, és nagyon sok ember nagyon sokféle szöveget följegyzett étkezés közben. Vagy utazáskor vagy a betegágyánál. Luther halála után készült egy változat, ez az Aurifaber-féle 1566-os kiadás, aztán megjelent egy hatkötetes kritikai kiadás a 20. század tízes-húszas éveiben.

– *Hol található ez a változatok?*

– Az Aurifaber-kiadás reprintje az Országos Széchenyi Könyvtárban van, a kritikai kiadás pedig az Egyetemi Könyvtárban. Mind a kettőt megnéztem, és a kritikai kiadás láttán halálra rémültem az „olvashatatlan” anyagtól. Hatalmas gyűjtemény, és nehéz rájönni, mi a szerkesztés logikája. Akkori felkészültségemmel úgy döntöttem, hogy az Aurifaber-kiadásból készítem el a válogatást. Az a kiadás jóval könnyebben kezelhető, ott témakörök szerint vannak csoportosítva a szövegek. Le is

fordítottam, megjelent a 180 oldal, és nagy sikere lett...

Most, hogy közeledünk a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulójához, a Luther Kiadó elhatározta, hogy megjelenteti az *Asztali beszélgetéseket* a válogatott művek sorozatában. A kötet szerkesztője, válogatója, *Csepregi Zoltán* egyháztörténész-professzor engem kért föl a fordításra. A válogatást viszont ő készítette.



Így ez a mostani kötet nemcsak szakszerűbb az 1983-as kiadásnál, hanem sokkal bővebb is: az akkori anyag többszörösét tartalmazza. Minden fontosabb fennmaradt asztali beszélgetés benne van.

– *Harminc év után könnyebb volt a feladat?*

– Ez egy nagyon szerencsés találkozás volt, mert Csepregi Zoltán mindent tud, amit ehhez a munkához az egyháztörténetből, teológiából tudni kell. Az ő válogatása jobban illeszkedik egy ilyen nagyszabású gyűjtemény koncepciójához. Nagyon örültem, hogy az ő tudása, képessége és ismerete alapjául szolgálhat az új fordításnak. Válogatása tartalmazza a régi kiadást, de sok új szöveget is.

Azért, hogy a szöveg egységes legyen, a régieket is újrafordítottam. Annak idején még nem ismertem annyira jól a középfelnémethoz közel álló korai újfelnémet nyelvet, mint most. Most nagyobb biztonsággal felismerem a szavak középfelnémet jelentését, amelyek befolyásolják a szöveg értelmét. Pályakezdő műfordítóként úgy láttam, hogy archaizálással adható jól vissza Luther stílusa, ezért megpróbáltam felidézni a 16. századi magyar protestáns prédikátorok beszédmódját. Ma már ezt nem tartom szükségesnek.

Csepregi Zoltánnal jól együtt tudtam működni, kiválóan megértettük egymást. Mindenben segített, ahol szükség volt, szóval ennyire jó szerkesztőm soha nem volt. Hálás vagyok a sorsnak, hogy ez a közös munka ebben a formában létrejött. Két év elteltével született meg a kötet.

– *Mit tudhatunk az asztalt körülülőkéről, a beszélgetések lejegyzőiről, a helyszínről?*

– Sokan feltették a kérdést, hogyan nézett ki ez az asztal. Nagyjából tudjuk, hogy kik jegyezték föl a beszélgetéseket, de nyilvánvalóan azok is megjelentek, akik semmit nem írtak. Hosszú

asztalt képzeljünk el, a főhelyen a nagy embert, s valószínűleg volt egy ültetési rend is. Nem lehetett testileg jólakni, de hogy szellemileg igen, az biztos.

Azt is el kell mondani, hogy ez a társaság soha nem volt állandó. Jöttek a régi barátok, *Melanchthon*, *Bugenhagen*, akik végig hűek maradtak, de tőlük nem maradt fenn feljegyzés a beszélgetésekről. Inkább a tanítványok, diákok és fiatal teológusok voltak azok, akik jegyzeteltek, de ők egy idő után kikerültek a maguk helyére, s onnantól kezdve nem ültek Luther asztalánál. Kerültek a helyükbe újabb teológusok, akik buzgón írták a különös gondolatokat.

– *Jó lenne visszapergetni az időt, és belehallgatni ebbe a furcsa disputába, ahogyan Aurifaber tette...*

– Johann Aurifaber az utolsó másfél évben került Luther közelébe, az ő jegyzetei a leghűségesebb szövegek közé tartoznak. Ahhoz, hogy elkészíthesse kiadványát, szinte mindent – az előző tizenhárom év anyagát – meg kellett szereznie. Sok mindent félrehalott; nem tudjuk, hogyan hangzottak el ezek a beszélgetések, milyen arány-

ban voltak a német és a latin szövegek. Ráadásul akkor kezdett kialakulni a mai német irodalmi nyelv előzménye, amelyet Luther következetesen alkalmazott.

Aurifaber nagy érdeme volt mindezzel együtt, hogy először szerkesztett olyan kötetet, amelyben egységes, megformált egésszé állnak össze a beszélgetések. El lehetett mondani már a 16. században, hogy ez egy műalkotás.

– *Milyen embernek ismerte meg Luther Mártont?*

– A régi találkozás más volt, mint a mostani. Egyszerre ismertem meg teológiai gondolkodását, amely rendkívül izgalmas, és a hétköznapi életet élő embert. És azt kell mondanom, a politikust is. Azt a férfit, aki korának kihívásaival szembesül, és a tudóst, aki a nyelvről gondolkodik, a műfordításról, a könyvek szerkesztéséről. És megismertem a gyarló, hús-vér embert, aki melegsívű családapa, másrészt roppant indulatos alak. Ugyanakkor jól megfigyelő, humora van, a szó régi értelmében. Egy nagy európai személyiség.

Sok fontosat nem vett észre, a humanizmust nem kedvelte, s ez nekem fáj is egy kicsit. Az ő drabális fellépése nélkül a német felvilágosodás, klasszicizmus nem lehetett volna. *Goethe* sem. Azzal is tisztában volt, hogy a szavak és a dolgok viszonya radikálisan megváltozik.

Mindenkit arra biztatok, hogy olvassa végig az *Asztali beszélgetéseket*, és érdemes a magyar válogatott művek sorozatának előző kötetét, a *Leveleket* is átnézni. Nemcsak a 16. századot, Luther korát érthetjük meg Luther levelezéséből, hanem az egész újkori történelmet is... Saját magát is jobban megismeri az ember, és ez olyan lelki értelemben vett kincs, amely sorsdöntő lehet az egyes ember életében.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

SEMPER REFORMANDA



„Eljön hatalommal. Ez azt jelenti, hogy angyalok és szentek nagy serege kíséri, mikor ítéletre érkeznek. De azt is jelenti, hogy Krisztusnak ez az eljövetele éppen olyan hatalmas lesz, mint amilyen gyenge és jelen-

téltelen volt az első. Nemcsak azt mondja, hogy jön, hanem hogy meglátják. Mert testben is eljött, de nem látták. Lelkileg ma is eljön napoként az evangéliomban a hívő szívébe, de senki se látja. Az az eljövetele azonban nyilvánvaló lesz. Mindenkinek meg kell látnia. Ahogy a *Jelenések könyve* első fejezetének hetedik verse mondja: *„Ímé eljő a felhőkkel; és minden szem meglátja őt, még a kik őt által szegezték is...”* Azt is meglátják, hogy ugyanaz a testbe öltözött ember-Krisztus ő, aki

Máriától született, s e földön járt. Azt is mondhatta volna: Meglátnak engem. De lám, világosan testi ábrázatról beszél. Az ember Fiát látják majd meg. Testi eljövetele lesz, testi látás, testi alakban, s mégis nagy hatalommal, nagy angyalseregben, teljes dicsőséggel. Fényes felhőn trónol, s minden szentek vele. A Szentírás sokat beszél erről a napról. Sőt minden erre megy.”

► Luther Márton:
Jer, örvendjünk, keresztyének!
(Szabó József fordítása)

Égi posta

Kedves Lenke néni!

Amikor tizenhét éve idekerültem a faluba – addigi otthonomtól jó háromszáz kilométerre –, senkit nem ismertem. Mosolyogtak rám az emberek, hiszen ők tudták, hogy ki vagyok, mert nekik csak egy új arcot kellett megjegyezniük, de nekem egy egész falunyit. Ráadásul mindenki jól meg is bámult, kíváncsiak voltak rám, és én nem tudtam, mit várnak tőlem. A férjem dolgozott, sehol egy ismerős. Bizony, sokat sírtam.

És akkor jöttél te. A kertünk végében állt a házad. Még a neved sem tudtam, de te minden reggel, ahogy megláttuk egymást, átkiáltottad nekem:
– Timike, imádkozom magukért!
Ahányszor meglátom a tornyot, mindig imádkozom.

Hallatlanul jólesett. Egy ember, aki ismeretlenül befogadott az imalístábjába. Nem kérdezett, magától megértette ennek az új kezdetnek a nehézségét, és mellém szegődött.

Később személyesen is megismerkedtünk. Meséltél az ikreidről, az unokákról, a család apraja-nagyja szöbe került, de sose fejejtetted el megemlíteni, hogy imádkozol értünk. Olyan lett ez nekem, mint egy mosoly az égből.

Teregetek, a gyerek sír, fogalmam sincs, miért.

– Timike, imádkozom magukért! – hallom.

Érik a cseresznye, egyedül állók a létrán, szedem, magozom, éjjel majd elteszem télire. Fáradt vagyok.

– Timike, imádkozom magukért!
Azt mondják, a második babám nagyon nagy, és keresztben fekszik, nehéz szülés ígérkezik. Az első is kicsi még, alig másfél éves, hova tegyem? Aggódom, de: „Timike, imádkozom...”

Alig haladok valamit a két kicsi mellett, egyszerűen túl kevés a huszonnégy óra. Más hogy tud helytállni? Én képtelen vagyok.
– Timike, imádkozom...
Báránymillősek, nyűgösek, segítségem nincs, azt sem tudom, hova kapijak, kit vigasztaljak előbb. Ki kell bírni egy új napot megint ébren.
– Timike, imádkozom...
Viták, nézeteltérések, pénztelenség, útkeresés, kétségek.
– Timike, imádkozom...
És valahogy mindig megérkezik a szükséges erő. Nem vagyok egyedül, valaki hordoz, Isten figyelmébe ajánl, mindenre lesz erőm a Krisztusban.

Persze néha beszélgettünk is. Mesélted, hogy nekik is nehéz volt időnként, és te is el-elbizonytalanoztál párszor. De valahogy mindig megoldódott. Most már sokat fáj a lábad, de hát nyolcvan év az nyolcvan év. Nem panaszkodtál, csak beismerted a gyengeségedet, és végül biztatod, megerősítón elmondod újra:
– Timike, imádkozom magukért.
Évekig erősített ez a mondat magányomban, bizonytalanságomban, erőtlenségemben, nehézségeimben.

Köszönöm, Lenke néni, hűségedet, megbízhatóságodat, támaszt adó imáidat, és hogy mindig figyelmeztetted: nem vagyok egyedül.

Az évek eltelték, és te búcsút vettél ettől a világtól. De ajándékom megmarad nekem.

Ha a szeretteim messze útra indulnak, bánatuk, gondjuk megosztják velem, sokszor hallom a saját számból elhangzani a te kedves szavaidat. És ha az udvarunk mögött a kis házad meglátom, olyan, mintha még most is újra meg újra hallanám azt a vigasztaló pár szót, amelyet olyan sok éven át nekem ajándékoztál:
– Timike, imádkozom magukért.

Remélem, ott a felhőkön túl is megteszed. Nagy szükségem van rá még mindig...

Kedves Nagypapám!

Örömmel szólítanálak így, de hát sose találkoztunk. Talán nem is tudsz rólam, mert az égi mezőkön végre kipihenheted nehéz életered fáradalmait, és nem gondolsz az ittmaradottakkal, főleg pedig azokkal nem, akikről nem is tudod, hogy születtek. Bár ez a negyvenöt év talán mégis adott már neked annyi nyugodalmat, hogy lepillants a felhők közül ide, a világra.

Nos, itt lenn az a kicsi pont, aki a vakondbundaszínű messze földeket nézi a tetőablakon át estéknként, én vagyok, az unokád. És bár nem ismertelek, sokat gondolkod rád.

Mindent meséltettem rólad. Szerettelek volna ismerni; kár, hogy későn születtem, pont elkerültük egymást. Pedig jó lett volna nekem egy olyan nagypapó, mint te.



Azt mesélték rólad, hogy irtóztál a háború csinálta mérszárszékvilágtól, minden kegyetlenkedéstől, és hogy életed végéig nem heverted ki a repülőgépektől való iszonyatos félelmedet. Hogy rémálmaidban sokszor visszatérték a megélt borzalmak, és nem meséltél róluk, csak a fejedet ráztad: nem lett volna szabad mindennek megtörténnie. Hogy pontosan tudtad: minden nő valakinek a lánya, a testvére, a felesége vagy az anyja, és minden férfi valakinek a fia, a vőlegénye, a férje, a barátja vagy az apja. Hogy nincs idegen. Az ember – akármilyen nyelven beszél – rokonnunk, a szívében a rettegés vagy az öröm ugyanolyan, éljen bármelyik országban.

Sokszor meghallgattam a történeted, hogy a fogságból megszökve,

bujdosás közben is hazáig elhozta magaddal öreg, kopott hegedűdet. Ez a hangszer vigaszod és az új kezdetbe vetett hited kézzelfogható darabkája volt. A szépség meg az élet kicsiny magocskája, amelyről tudtad: valakinek meg kell mentenie, és vállaltad, hogy ez a valaki te legyél.

Tudom, hogy hiába jött aztán a béke, mert a nélkülözés és a gyerekkoporsók sötét árnyékot vetettek azután is az utadra. Hogy napközben rengeteget dolgoztál, csalánt, gesztenyét, cserebogarat, bodzát szedtél a napszám után, hogy meglegyen a családnak a betevő falat.

De estéknként kérges tenyeredbe vetted az öreg hegedűt. Megkacagtattad, megtáncoltattad a környékbeli gyerekeket véle. Mosolyt csaltál sokat szenvedett párod arcára, eljátszottad egy-egy cimborád kedves nótáját, mintha nem is volna nehéz az élet. Mintha nem láttál volna annyi vért és halált és éhezést és nélkülözést. Hogy őrizted a derű szikráját – mindvégig.

Kár, hogy hamarabb véget ért az utad, mint hogy találkozhattunk volna. Mire megszülettem, te már nem voltál közöttünk.

Fénykép sem maradt utánad. Ha rád gondolok, nem jelenik meg előttem gondtól barázdált homlokod képe, csak a hegedűt tartó kezdet látom, s a lábaddal, amely a taktust veri a nótához. Így képzelek el.

Nem ismertük egymást, mégis összeköt minket egy különös ro-

konság. Az Úristen csodája, az ő titka vagy tréfája, hogy én is zenész lettem. Azt mondják, a te véred az oka. Titokzatos, ugye? Hogy mégis megmarad valami a földön is abból, amik vagyunk, amit adunk magunkból. Még akkor is, amikor már olyan messze járunk innen. Hogy mi ketten is – hasonlítottunk.

Büszke vagyok rád, hogy ember tudtál maradni egy embertelen világban. És tudod, szeretném, ha egyszer rólam is azt mesélnék, hogy segítettem magam körül a világban botladozó saját kortársaimat, szeretteimet. Hogy meg tudtam őrizni a hangszeremet, a derűt, a reménység magját, mint te.

Remélem, így lesz.

Szeretettel ölellek: unokád, Timi

■ FÜLLER TÍMEA

HETI ÚTRAVALÓ

„Legyen derekatok felőveve, és lámpásokat meggyújtva.” (Lk 12,35)



Szentháromság ünnepe után az utolsó héten az *Útmutató* reggeli s heti igéi az örökkévalóságra irányítják a Krisztusban hívők tekintetét, ahol nem lesz idő, s ott amit „ember szíve meg sem sejtett, azt készítette el Isten az őt szeretőknak” (1Kor 2,9). Mi várjuk az örök élet Fejedelmét, aki mindent új-áteremt. „A bűn zsoldja a halál, Isten kegyelmi ajándéka pedig az örök élet a Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.” (Róm 6,21; LK) Előtte minden térdnek meg kell hajolnia! „Akik könnyhullajtással vetettek, ujjongva arassanak!” (GyLK 76o) Jézus szerint: „...hasonló lesz a mennyek országa ahhoz a tíz szűzhöz, akik vették a lámpásukat, és kimentek a vőlegény fogadására. (...) az okosak... olajat is vittek korsóikban. (...) Éjjélkor... megjött a vőlegény, és akik készen voltak, bementek vele a menyegzőre. Azután bezárták az ajtót.” (Mt 25,1.4.6.10) E heti igének ez az indoklása: „Ti is legyetek készen, mert abban az órában jön el az Emberfia, amelyikben nem is gondoljátok!” (Lk 12,40) János hallhatta a trónon ülőt: „Ímé, új-áteremtek mindent. (...) Én vagyok az Alfa és az Ómega, a kezdet és a vég. (...) Aki győz, örökölni fogja mindezt, és Istene leszek annak...” (Jel 21,5–7) Az Úr szolgája a Nebő-hegyről láthatta az ígért földjét. „Megmutattam neked, de nem mehetsz be oda. Ott halt meg Mózes... az Úr akarata szerint. És eltemette őt a völgyben...” (5Móz 34,4–6) Péter bátorítja a kiválasztott jövevényeket: „...teljes bizonyossággal reménykedjétek abban a kegyelemben, amelyet Jézus megjelenésekor kaptok. (...) tudva, hogy nem veszendő dolgokon... váltattatok meg..., hanem... Krisztusnak a vérén. (...) akik általa hisztek Istenben...” (1Pt 1,13.18–19.21) Isten munkatársai közös alapra, Jézusra építenek, és érdeméért kegyelemből, hit által üdvözülnek; és tetteik alapján jutalmaztatnak meg. „Ha valakinek a munkája, amelyet ráépített, megmarad, jutalmat fog kapni; de ha valakinek a munkája megég, kárt vall. Ő maga megnemkül ugyan, de úgy, mint aki tűzön ment át.” (1Kor 3,14–15) Pál tanácsa a keresztyén küldetés betöltéséhez: „Az imádkozásban... legyetek kitartóak és éberek! (...) a kedvező alkalmakat jól használjátok fel. Beszédetek legyen mindenkor kedves...” (Kol 4,2.5–6) Az Úr Jézus halálát követő jelek előre hirdették a holtak feltámadását, ám ennek forrását csak a pogány százados ismerte fel: „Bizony, Isten Fia volt ez!” (Mt 27,54) Az egyházi esztendő utolsó napján feltáru előttünk az új Jeruzsálem képe. János nem látott „templomot a városban, mert a mindenható Úr Isten és a Bárány annak a temploma. ...az Isten dicsősége világosította meg, és lámpása a Bárány (...) nem jutnak be oda... csak azok, akik be vannak írva a Bárány életkönyvébe.” (Jel 21,22–23.27) Te hol töltöd az örökkévalóságot? Luther válasza: „A keresztyén ember új teremtés lett. Tehát már e földön elkezdte jövendő életét, amelyet most még csak hitében hordoz, de amely egykor teljessé és nyilvánvalóvá lesz.” Bátoran zengjük: „A mennyekben, a mennyekben / Vár örök nappalunk, / Mert Isten dicsőségének / Fényében járhatunk.” (EÉ 527,2)

■ GARAI ANDRÁS

HIRDETÉS



A Győr-Ménfőcsanakai Evangélikus Egyházközség épületének energetikai korszerűsítése

A Győr-Ménfőcsanakai Evangélikus Egyházközség több mint 5 millió forintot nyert az *Új Széchenyi terv Környezet és energia operatív program* keretében. A támogatás lehetővé tette a Győr-Ménfőcsanakai Evangélikus Egyházközség épületének utólagos külső hőszigetelését, fűtési és használatimelegvíz-rendszerének korszerűsítését, világítás-korszerűsítését, napkollektoros és napelemes rendszerek telepítését.

Az épület energetikai tényezői már nem feleltek meg, fűtési és használatimelegvíz-rendszere nem tett eleget a kor elvárásainak, nyílászárói és fényforrásai mára elavulttá váltak.

A most befejeződött projekt keretében sor került a falak utólagos hőszigetelésére. A fűtési rendszert megújuló alapú faelgázosító kazán telepítésével tették korszerűvé és energiatakarékosra. A használatimelegvíz-rendszert teljesen felújították, napkollektorokkal segítve működését. A régi világítótesteket új, energiatakarékos darabokra cserélték. Továbbá telepítettek egy hálózatra visszatápláló napelemes rendszert is.

A projekt elsődleges célcsoportja a Győr-Ménfőcsanakai Evangélikus Egyházközség valamennyi dolgozója és gyülekezeti tagja. A projekt környezeti hatásterülete azonban nemcsak az érintett ingatlanra terjed ki, hanem az elérni kívánt indikátorértékekkel közvetve az egész ország energiaellátásának biztonságát és versenyképességét javítja, a környezeti állapot megőrzését érdemben szolgálja.



A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Győr-Ménfőcsanakai Evangélikus Egyházközség
9012 Győr (Ménfőcsanak), Győri út 119.

menfocsanak.lutheran.hu
ujszechenyiterv.gov.hu



EVANGELIKUS.HU

NOVEMBER 20. – A GYERMEKEK JOGAINAK VILÁGNAPJA

Gyermekjogok gyerekcipőben

Interjú Senkár Éva pszichológussal

▶ **A gyermekbántalmazás elleni fellépés, a szakszerű segítségnyújtás az áldozatok számára mindannyiunk felelőssége. November 20. a gyermekek jogainak világnapja, ennek apropóján beszélgettünk Senkár Évával, az Ökumenikus Segélyszervezet pszichológusával.**

– A gyerekekre gyakran tekintünk úgy, mint a felnőtteknek alávetett lényekre. Miért fontos a gyerekek jogairól beszélni?

– Magyarországon még, mondhatni, gyerekcipőben járunk abból a szempontból, hogy a gyermekjogok teljes körűen érvényesüljenek. Fontos ezekre felhívni a gyerekek és a fiatalok figyelmét, mert sokszor ők sincsenek tisztában azzal, hogy milyen jogaik vannak, és hogy azokat hogyan tudják érvényesíteni, vagy hogyan tudnak segítséget kérni, ha sérelem éri őket. A gyermekjogi világnap kapcsán fontos tudatosítani, hogy a gyerekeknek joguk van a védelemhez, ahhoz, hogy a bántalmazás minden típusa ellen védelmet biztosítsunk számukra, valamint hogy ez a felnőtt társadalom feladata és felelőssége.

– Az Eurobarométer felmérése szerint Magyarországon háromból két gyerek nincs tisztában azzal, hogy milyen jogok illetik meg őket. Hogyan lehetne ezen változtatni?

– Nagyon fontos, hogy a gyerekek kapjanak valamifajta információt, oktatást arról, hogy milyen jogaik vannak, és hogyan tudják ezeket érvényesíteni. Sok esetben ez sajnos nem történik meg, és tényleg nagyon keveset hallanak a gyerekek ezekről, az iskolai környezetben sem feltétlenül kerül erre nagy hangsúly. Személyes tapasztalatom, hogy sok esetben nem tudják, mi az a sérelem, amely ellen adott esetben jogilag is felléphetnek.

A családon belüli bántalmazás talán a legkényesebb kérdés, hiszen nagyon sokszor a gyerekekben is az az elképzelés él, hogy ami a családon belül történik, annak ott is kell maradnia a négy fal között, hogy nem szabad szólni arról, ha valami rosszul működik. A családi élet szentsége miatt bármit el kell viselni, ami otthon történik. Fontos, hogy ezeket a tabukat megdöntsük, vagy abban segítsük a gyerekeket, hogy felismerjék: akkor is lehet segítséget kérni, ha a családon belül vannak problémák.

– A jognak sajátos nyelvezte van, amely gyakran a felnőttek számára is nehezen emészthető. Hogyan lehet átültetni a gyermekjogokat az érintettek számára is érthető, hétköznapi formába?

– Fontos szempont, hogy közelítsük a gyerekekhez ezt a nyelvezetet, hogy valóban megértsék, milyen jogok illetik meg őket. Az ENSZ gyermekjogi egyezményének például van gyermekbarát megfogalmazása, léteznek olyan kiadványok, amelyekben az egyes bekezdések és cikelyek mellett különböző illusztrációk, piktogramok segítik a megértést.

– Említetted a családi élet szentségét. E megfogalmazás mögött egy gyakran hangsúlyozott, keresztény értékkel is megerősített felfogás áll. Az Ökumenikus Segélyszervezet munkatársaként hogy látod, van valamilyen sajátos keresztény felelősség vagy szempont, amelyet a munkád során szem előtt tartasz?

– Azt gondolom, hogy ha a gyerekeket bántalmazás éri, akkor minden esetben, mindenfajta vallási meggyőződés hiányában is segítséget kell nyújtani. Nem szabad különbséget tenni, hogy a kliens, a bántalmazást elszenvedő fél milyen

világnézeti háttérből jön. Főként a gyerekeket érintő erőszaknál fontos, hogy felülíródjon ez a szempont. Ezért is hangsúlyozzuk, hogy bárki, aki a bántalmazásról tudomást szerez, és akinek van lehetősége segítséget nyújtani vagy jelezni az illetékes szakembernek, az ne habozzon ezt megtenni.

– A bántalmazás felderítésében tehát fontos szerepe lehet a gyermekkel napi kapcsolatban lévő kívülállónak – orvosnak, pedagógusnak –, noha a közvélekedés szerint a családon belüli erőszak még mindig inkább magánügy. Mit javasolsz, mit tegyenek azok, akikben erős a gyanú, hogy a környezetükben bántalmazott gyermek van?

– A bántalmazásnak vannak egyértelmű jelei. Ha valaki ezeket észreveszi, vagy csak valami rossz érzés munkál benne, gyanakszik, hogy ilyesmi lehet a háttérben, inkább mindig kérjen segítséget, mint hogy a segítség elmulasztása miatt ko-



– Melyek lehetnek azok az egyértelmű jelek, amelyekből tudható, hogy valaki családon belüli erőszak áldozata?

– A fizikai bántalmazás csak egy formája a családon belüli erőszaknak. Ebben az esetben lehet konkrét bizonyítékot szerezni a bántalmazásról, például orvosi látélet formájában. Vannak azonban olyan esetek, amikor nincsenek egyértelmű fizikai jelek, holott ezekre is legalább olyan fontos reagálnunk, akár érzelmi, lelki bántalmazásról – vagyis megalázásról, megfélemlítésről, fenyegetésről, az önbecsülés lerombolásáról,

Az Ökumenikus Segélyszervezet munkájáról

Az Ökumenikus Segélyszervezet sokféle módon segíti a bántalmazás áldozatait. Működtet krízisközpontokat, ahol a bántalmazás elől menekülő családok tudnak segítséget kérni, illetve egy titkos menedékházat, melynek célja, hogy azonnal befogadja azokat, akiknek a bántalmazó kapcsolatból elmenekülve lakhatásra van szükségük.

Emellett prevenció programok keretében igyekeznek felhívni a figyelmet a bántalmazásra, a családon belüli bántalmazásról, illetve a párkapcsolati erőszakra, prostitúcióról és emberkereskedeletről szóló foglalkozásokat tartanak az ország számos középiskolájában. Tavaly több mint ezeröt száz diákot értek el.

A segélyszervezet *Vedd észre!* kampánya pedig arra hívja fel a figyelmet, hogy a tragédiák megelőzhetőek, ha felismerjük a jeleket, és merünk segítséget kérni, valamint arról tájékoztat, hogy mit tehetünk mi mindannyian másokért. Erről bővebb információt a segelyszervezet.hu/veddeszre oldalon olvashatsz.

molyabb baj történjen. Nem azt kérjük, hogy ő maga avatkozzon bele kényes családi ügyekbe, hanem hogy irányítsa megfelelő szakemberek látóterébe az ügyet, akik így ki tudják vizsgálni, hogy valóban bántalmazás történt-e.

Nem győzzük hangsúlyozni, hogy milyen nagy szerepe van a jelzésnek. Jelzési kötelezettségük van egyébként az orvosoknak, a védőnőknek, a pedagógusoknak, a gyerekekkel hivatászerűen foglalkozóknak, de bármelyik magyar állampolgár tud a szociális szervezeteknek jelezni. Fontos, hogy minden felnőtt felelősségét hangsúlyozzuk, hiszen akár névtelenül is lehet bejelentést tenni a gyermekjóléti intézményeknek, ha gyermekbántalmazás gyanúja merül fel. A gyermekjóléti szolgálat munkatársai, a család gondozók feladata, hogy ezt az utat kivizsgálják.

Természetesen ezek az esetek nagyon sokszor komoly dilemmát jelentenek, hiszen vékony a jég, kínos helyzetek adódhatnak abból, ha valakit kivizsgálunk úgy, hogy nem történt bántalmazás. Mégis, ha a gyerekek hosszú távú biztonságát és érdekeit nézzük, muszáj megtenni ezt a lépést, bármennyire nehéz is.

élik meg a családban, hogy őket nem lehet szeretni, ők soha semmit nem csinálnak jól, ha folyamatos kudarcélmény éri őket, folyamatosan negatív visszajelzést kapnak a szülőktől, vagy büntetést és elmarasztalást, az alapvetően lebénítja őket, önértékelési zavart okoz.

Bántalmazásra utaló jel, ha a gyermek viselkedésében beáll valamilyen látványos változás: a hangulata jelentősen megváltozik, elkezd szorongani, többször megjéjed, megretten, a külső ingerekre félelemmel reagál, változnak a társas kapcsolatai, esetleg elszigetelődik a többiekől, nem barátkozik, romlik az iskolai teljesítménye. Ezek azok a jelek, amelyekre elsősorban a pedagógusok figyelhetnek fel, akik meg tudják ítélni, hogy valószínűleg segítségre van szüksége a családnak.

– Említetted a bántalmazás egyik legaljasabb és leginkább tabuként kezelt formáját, a szexuális visszaélést is. Van erre vonatkozóan valamilyen specifikus jelzés vagy tünet, amelyből tudható, hogy a gyermek veszélyeztetett?

– Ez attól is függ, hogy hány éves áldozatról van szó. De minden esetben a gyerekek viselkedésében jelenik meg valamilyen egyértelmű, erre utaló jel. Óvodáskorban például

nak, depresszió is kialakulhat, sőt a súlyos önvád a későbbiekben akár öngyilkossági veszélyhez is vezethet. Ha az áldozatok idejében nem kapnak segítséget ahhoz, hogy feldolgozzák ezt a traumát, akkor annak messzemenő következményei lesznek felnőttkorban, kihat a személyiségfejlődésükre is. E miatt a korai, durva határsértés miatt egész máshol lesznek az ő határaik, elsősorban a szexualitást illetően.

– Arról beszélte, hogy a már bekövetkezett bántalmazás esetén mi a teendő, de az ideális az lenne, ha ezek az esetek meg se történnének. Lehet valamit tenni a megelőzés érdekében?

– Nagyon sokat. Például amikor a szexuális életre nevelés történik a gyerekeknek, beemelhetjük témaként, hogy mi az a szexuális visszaélés. Amikor a testükről tanulnak, akkor azt is tanulják meg, hogy az ő testükről csak ők hozhatnak döntést. Tanulják meg, hogy mi az a közeledés, ami nem megengedett, és hogy szóljanak, ha ilyesmit tapasztalnak. Fontos a testhatárok tudatosítása: vannak bizonyos testrészei, amelyekhez nem érhetnek hozzá az engedélye nélkül.

Nagyon kicsi kortól el lehet kezdeni megtanítani, hogy kinek szóljanak a gyerekek, ha kellemetlenség éri őket. Azt kell éreznük: ez nem olyan dolog, amelyről nem lehet beszélni. Így ha mégis éri őket valamilyen rossz élmény, már tudnak mibe kapaszkodni, lesz tudásuk arról, hogy milyen testi közeledés engedhető meg, mi nem, és lesznek rá szavaik, hogy elmondják ezeket.

Fontos azt is megtanítani, hogy milyen helyzetben kell és hogyan tudnak nemet mondani. Ez a tinédzserkori párkapcsolatok alakulásánál is meghatározó erő lehet: hogyan álljak ellen, ha valami olyasmibe akarunk belelángolni, amit nem szeretnénk? Az pedig a bántalmazás minden formájánál fontos, hogy a gyerekek minél előbb kapjanak információt arról, hogy mi minősül bántalmazásnak, milyen segítők helyek léteznek, hová fordulhatnak.

– De hogyan merhet segítséget kérni valaki mástól, ha éppen az általa leginkább szeretett személy az, akitől óvni kell?

– Segítségét kérni nagyon nehéz, ha a gyermek kicsi korától kezdve azt tapasztalta meg, hogy a szoros kapcsolatokon belül a bántalmazás elfogadott. A szülők sokszor azt kommunikálják, hogy a gyermek a felelős a bántalmazásért. Így a család legitimizálja is az erőszakot, visszalökve a felelősséget a gyerekekre, hogy miatta történik – „már megint nem viselkedél rendesen, azért kaptad a pofont”. Ilyenkor a gyerekek azt élhetik meg, hogy ez a dolgok természetes velejárója. Ha pedig ezt tanulják meg, ebből nagyon nehéz kilépni.

Ráadásul a gyerekekben alapvetően benne van a lojalitás a szülei iránt, hiszen teljesen tőlük függenek, és akkor is szeretni fogják a szüleit, ha azok történetesen bántalmazzák őket, hiszen biológiailag úgy vannak kódolva, hogy kötődnek az értük elsődlegesen felelőkhöz.

Így tehát valóban nagyon nehéz segítséget kérni, de megkönnyítheti, ha a gyermek azt tapasztalja, hogy van olyan megbízható felnőtt a közelében, aki észreveszi a problémáit és fájdalmát, és felvállalja, hogy segít neki. Ezért nagyon fontos, hogy a szakembereknek és mindenkinek rálátása legyen arra, mi minősül bántalmazásnak – hogy a veszélyben lévő vagy sérült gyermek idejében segítséget kapjon, és idejében elkezdődheszen a trauma feldolgozása.

■ LABORCZI DÓRA

Az oldalt szerkesztette: VITÁLIS JUDIT



Hová fordulhatsz, ha baj van?

Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat:
06-80/20-55-20

Kék Vonal lelkesegély-vonal:
116-111

Rendőrség: 107

Telefontanú (bűncselekmények bejelentése): 06-80/555-111

Eszter Ambulancia (segítség szexuális erőszak áldozatainak):
06-1/466-9872
info@eszteralapitvany.hu
1525 Budapest, Pf. 41

észre lehet venni, hogy a szexualitás valamilyen formában megjelenik a témái között, vagy a játékaiban figyelhető meg valamifajta szexuális utalás, felhang, akár a szimbólumok szintjén, hiszen találkozott egy olyan élménnyel, amely számára nehezen feldolgozható. A gyerekek pedig legtöbbször a játék útján tudják megfogalmazni azt, ami foglalkoztatja őket.

Főként a kisebbek mutatnak szomatikus tüneteket, hiszen a lelki trauma hatására kialakul náluk valamilyen testi betegség is. Az ehhez hasonló, elmondhatatlan helyzetekben ez nagyon gyakori. A gyerek ilyenkor azt éri, hogy erről nem beszélhet senkinek, és ez sokszor olyan mély lelki törést okoz, hogy fizikai tünetekben kezd el manifesztálódni.

Minden bántalmazott áldozatnál lehet látni, hogy félelemmel reagál az idegenekre. Ezek a gyerekek nagyon sokszor elmagányosodnak, mert ez az élmény teljesen elválasztja őket a környezetüktől – hiszen olyasmiről történt velük, ami másokkal nem. Érzékelik, hogy ők mások lettek, kirekesztődtek a kortársaik közül.

Gyakran látjuk azt is, hogy a gyerekekben feléledt egyfajta szégyen és bűntudat, és saját maguk ellen fordul-

A Szécsényi Evangélikus Egyházközség szeptember 20-án egyik jótévőjére, Pulszky Ferencre emlékezett születésének kétszázadik évfordulóján. Az evangélikus Pulszky, amint a szécsényi evangélikus templom falán 2011-ben elhelyezett emléktáblán olvasható, a helyi egyházközség önállóvá válásának elősegítője és pártfogója volt.

Az evangélikusok Szécsényben egy ideig Pulszky Ferenc tulajdonában lévő egykori Forgách-kastély északnyugati rondellájában tarthatták istentiszteleteiket, majd 1884–1892 között – többek közt a Pulszky család anyagi hozzájárulásával – felépülhetett ma is álló templomuk. Ezért és persze nem mindennapi pályája miatt is érdemes Pulszkyra emlékeznünk.

Pulszky Ferenc 1814. szeptember 17-én látta meg a napvilágot a Sáros megyei Eperjesen. Visszaemlékezéseiben családjáról többek közt ezt írta: „A Pulszkyak már egy század óta Eperjesen laktak, hol szakadatlanul a collegium s egyház felügyelőivé választattak, mint buzgó, áldozatkész lutheránusok.” Tanulmányait szülővárosában és Miskolcon kezdte, majd Pestre járt egyetemre, ahol jogi diplomát szerzett.

Már ifjúkorában hatott rá anyai nagyapjának és nagybátyjának régiséggyűjtő szenvedélye. Utóbbi, *Fejérváry Gábor* nagy hatással volt szellemi fejlődésére. Vele járta be Európát, és már ekkor számos nagyszerű tudóssal megismerkedhetett.

Első antik témájú dolgozatát tizennyolc évesen írta, és alig volt húszéves, amikor a római Instituto di Corrispondenza Archeologica a tagjai közé választotta. Négy évvel ezután a Magyar Tudós Társaságnak is tagja lett.

Az 1832–36-os országgyűlés idején joggyakornokként Pozsonyban tartózkodott, ahol az országgyűlési ifjúság egyik legmeghatározóbb alakja volt. 1834-ben Sáros vármegyében vállalt hivatal, a következő reformországgyűlésen pedig már a megye kö-

Az evangélikus gyűjteményügy hálás feladata a neves elődök emlékének ápolása. Írásunk a kétszáz évvel ezelőtt született Pulszky Ferenc emlékét idézi meg. A tudományos és közélet meghatározó alakjaként működő Pulszky a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatójaként is beírta nevét a kultúrtörténetbe. Követendő lehet e neves evangélikus előd által fejlesztett múzeum példája, amely mindannyiunkat munkára lelkesíthet most, hogy az Evangélikus Országos Múzeum is megújulás előtt áll.

„A múzeumi gyűjtemények ne legyenek rejtett kincsek”

Pulszky Ferenc emlékezete

THESAURUS



Rovatgazda: Kovács Eleonóra

veteként vett részt (1839–40). A liberális ellenzék oldalán politizált; nagy szerepe volt a váltójog és a büntető törvénykönyv megalkotásában.

Már korábban széles körű ismertséget és elismertséget szerzett a Magyarországon is az egyik legolvasottabbnak számító *Augsburger Allgemeine Zeitungban* megjelent úti leveleivel, majd a magyarországi politikai helyzetet egy-egy témában megvilágító cikkeivel, illetve bizonyos magyarellenes publicisztikákra reagáló válaszeveleivel.

Később aktív szereplője lett az 1848–49-es forradalom és szabadságharcnak. Rövid ideig államtitkár volt, később miniszter lett a felelős magyar kormányban. A Batthyány-kormány távozását követően az ország irányítását átvevő Honvédelmi Bizottmányban a földművelés-, ipar- és kereskedelemügy vezetésével bízták meg. 1849-ben a magyar kormány londoni követeként folytatta munkáját.

A szabadságharc leverése után immár emigránsként maradt Anglia fővárosában, majd később Firenzében telepedett le. A magyar emigráció egyik vezető személyisége volt 1866. évi hazatéréséig. Az 1849-ben fe- és jószágvesztésre ítélt Pulszky a barátjának, báró *Eötvös József*nek a közbenjárására kapott kegyelmet.

A kiegyezés után országgyűlési képviselővé választották, *Deák* pártjában politizált. Parlamenti munkája mellett

1869-től a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatójaként tevékenykedett. A múzeum élén eltöltött negyedszázada az intézmény virágkora lett. A kortársak és az utókor megítélése szerint is ekkor vált az addig provinciális jellegű múzeum európai színvonalú kultúrintézménnyé. Igazgatása alatt fejezték be a klasszicista múzeum palota belső tereinek, köztük a főlépcsőháznak a díszítőfestését. Újra rendezték az egyes múzeumi tereket, új állandó kiállítások nyíltak, és először jelentek meg a megismertetésüket szolgáló múzeumi vezető füzetek.



FOTÓ: AZ MNM TÖRTÉNETI FENYKÉPTÁRA

Pulszky ars poeticája ezzel kapcsolatosan a következő volt: „A múzeumi gyűjtemények ne legyenek rejtett kincsek, mint a bank aranya; legyen azokból bankó is, mely közforgalomba jó.”

Pulszky alatt a Nemzeti Múzeum sikeresen szerepelt anyagával a bécsi világkiállításon (1873). Fontos szerepet játszott abban, hogy a magyar állam megvásárolta az Esterházy-képtárat és több más jelentős, elsősorban iparművészeti gyűjteményt. Ezen gyűjteményekből jött aztán létre az 1870-es években az Iparművészeti Múzeum, majd az 1880-as években az Országos Képtár, a Szépművészeti Múzeum jogelődje (melynek Pulszky Ferenc fia, *Károly* lett a vezetője).

Igazgatása alatt a múzeum egy újabb tárral bővült, amikor létrehozta a néprajzi osztályt, amelynek élére *Xántus Jánost* nevezte ki. Jellemző volt rá, hogy nagyszerű tudósokat vett fel a múzeumba, ezzel is növelte intézménye presztízsét.

1872-ben a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelőjévé nevezték ki, ettől kezdve haláláig tulajdonképpen az egész magyar múzeumügy irányítója és fejlődésének előmozdítója lett.

Utolsó éveiben fő művé, a *Magyarország archaeologiaja* című monográfiáján dolgozott, amely nem sokkal halála előtt, 1897-ben jelent meg két kötetben. Kinevezésétől élete végéig a Nemzeti Múzeumban lakott. Név-



A SZERZŐ FELVÉTELE

jegykarttyáján neve mellett csak egy szó szerepelt: „Múzeum”.

Innen, szeretett múzeumából kísérték utolsó útjára is két nappal halála után, 1897. szeptember 11-én a Kerepesi temetőbe, ahol a családi kriptában helyezték örök nyugalomra *Horváth Sándor* pesti evangélikus lelkész búcsúszavai után.

A Pulszky-sírt idén szeptemberben a kerek évforduló kapcsán a Nemzeti Örökség Intézete felújította, és szeptember 17-én megemlékezést tartott a védett sírhelynél. Néhány nappal korábban, szeptember 5-én Mádton, a Pulszky család egykori kúriájánál (mely jelenleg a Demetervin Pincészet tulajdonában van) tartottak ünnepséget Pulszky Ferenc születésének bicentenáriuma alkalmából. Az ünnepség végén a 18. századi kőépület falán leplezték Pulszky Ferenc emléktábláját (*felső képünkön*).

■ DEBRECZENI-DROPPÁN BÉLA

A szerző történész-levéltáros-szakmúzeológus, a Magyar Nemzeti Múzeum Központi Adattárának munkatársa, a Honismereti Szövetség elnöke

Élénken, sokszínűen

Az országos evangélicizáció mindig „médiatesemény”. Bocsnát a szóért, mely világi felhangjai miatt talán nem tűnik ideillőnek – de lényegét tekintve mégis helytálló.

Egyházunk életének dokumentumáról van szó, tudósítás a szakma szabályai szerint. Ugyanakkor missziói lehetőség is azáltal, hogy hívogatóssá válik.



Az evangélikus egyház színei, arcai, hangjai jelennek meg. Van üzenetünk, mondanivalónk!

Az októberi országos evangélicizáció a Deák téri templomban minden eddiginél nagyobb létszámmal zajlott – legalábbis a sorok írója így érezte. Bár ha tavaly íródott volna e jegyzet, akkor is latolgattam volna: ennyi embert, ennyi korosztályból, az ország minden részéből az állóhelyek megteltéig fogadott be „az ország temploma”? Generációk sora ült-állt mindenütt, hogy hallgassa az ébresztő igehirdetést, hogy örömmel figyelje a kiskőrösi

evangélikus óvodások és iskolások előadását, hogy átadja magát a bizonyágtévők által megfogalmazott, hitépítő gondolatoknak.

A rádiós tudósításban a külső körülmények említése, ábrázolása persze érzékeltet valamit a hallgatónak, aki esetleg még sosem volt ilyen ren-

dezvényen, de lehet, ezután szívesen jön – a lényeg azonban nem a létszám, az idő, az ebéd, hanem mindennek az értelme, középpontja, gazdája: az a Krisztus, aki minket ide hívott, és igéjével megerősített. Aki ezt a szombatot tartalmassá, emlékeztetéssé, evangéliumivá tette.

Órula szólunk a média csatornáin keresztül – és ez a feladat egészében más, mint amikor bármilyen világi rendezvényről tudósít egy riporter: itt nem önmagunkat, nem szónokokat, nem emberi cselekvéseket dicsőítünk, hanem csak az Úristent, és örülünk an-

nak, hogy Jézus maga köré gyűjtött ismét, egy olyan színes közösségben, amely nem minden héten gyülekezhet össze így. Életjel, mint az özönvíz után Isten szövetségének jeleként a szivárvány (az ideai bibliai téma): erről tudósítjuk a világot. Ennek ugyan lehet, hogy a hatórái híradókban nincs „hír-értéke”, de értékes, és hír is, hiszen evangélium, örömhír hangzott.

A szivárvány olyan optikai jelenség, melyet az eső- vagy páraecseppek okoznak, amelyekben a fény, mint megannyi kicsi prizma, megtörik. Szivárványként ragyoghatnak életutak is, melyekre Jézus fénye világít, és színbe borítja őket. S nincs két egyforma szín!

Pasztellben, mégis ragyogva

A másik októberi esemény, amely szívet melengető volt, és rádiós szempontból is kiemelkedővé vált, kontrasztossá teszi a fentieket: egy kicsi, meghitt közösség ünnepe. Ott másfél ezernél is többen – itt néhányan, egymást név szerint ismerők. Ott mozgásban, helyszínváltoztatásban – itt inkább csendesen, emlékeket idézve. Ott sokgenerációsan – itt fókuszban az idős testvérekkel. De egyházunk életének szivárványszíne ez is, talán meghitt, bensőséges harmóniája miatt inkább pasztellárnyalatú – amelyben még a szürke is ott van... Ebből már tudható, hogy a diakonisszák ünnepén jártam.

2012, a Túrmezei Erzsébet-évforduló óta a Húvösvölgyi úti diakonissza-nyaház lakói és vezetői közé „hajazárhatok” hétköznapi délutánokon vagy ünnepnapokon. *Sztojanovics András* lelkész és *Görög Hajnalka* diakonissza-

főnökszönyv jóvoltából egészen közelről részese lehetek az eseményeknek, így nem volt kérdés, hogy „én kérem a témát” mindenesztül: kilencvenéves a Fébé Evangélikus Diakonisszaegyesület! Az „ünnepelet” itt sem csupán egy szervezet, természetesen, hanem a megtartó Istennek szól a köszönet, aki együtt maradt, maroknyi diakonisszáközösségét a mai napig élte, megtartja, és új utakat, új munkatársakat-munkaágakat is ad a Fébének (a szó jelentése egyébként: „ragyogó”).

A kilencvennyolc éves *Endreffy Mária* és a nyolcvannégy éves *Magassy Vilma* testvér, valamint társaik (közülük többen ma is egyenruhát hordanak) olyan bizonyágtétellel ajándékozták



BARTA IMRE FELVÉTELE

meg a Fébé-ünnep családi kis közösségét, amelyet a legszélesebb nyilvánosság elé tartni kivételesen lehetőség volt. Olyan életutakat ismerhetett meg a hallgató, amelyek elgondolkodtatják, és

saját élete értékelésében, saját döntései meghozatalában is segíthetik.

Nehéz, nagyon nehéz, küzdelmes sorsok rajzolódtak ki és örökítették meg. Elhangzott a szürke ruhák fejtéséről írott, az 1951-es évről emléket állító vers is. Azt sem lehetett megindultság nélkül hallgatni, ahogyan a majd százéves diakonissza testvér elmondta, hogyan sírt édesanyja, amikor elmondta neki: diakonissza szolgálatra érez elhívást. Mégis áldást kapott szüleitől – nem akarták, hogy leányuk „a legboldogtalanabb ember legyen a világon”, ha nem követheti Jézus hívását.

A diakonisszák *Túrmezei Erzsébet* „himmuszát” énekeltek: „Egy az Úr, egy a hit, egy az út, egy a cél...” A „Testvérszív-dobogás milyen nagy kegyelem” – hangzott a folytatás. Fejből énekeltek, hiszen a gyengülő

szemek előtt a betűk már összefolynak a papíron. Ülőkben pihentették dolgos kezüket – erről a fotós kolléga komponált egy szép képet.

■ STIFNER-KÓHÁTI DOROTTYA

Nyílt nap az egyetemen

► Idén is megnyitotta kapuit a teológia iránt érdeklődő középiskolások előtt az Evangelikus Hittudományi Egyetem (EHE). A november 12-én tartott nyílt napra közel hetven diák látogatott el vidéki és budapesti gimnáziumokból, lelkészeik és iskolalelkészeik kíséretében.

A nap közös úrvacsorás istentisztelettel kezdődött, amelyen teológushallgatók végeztek a liturgiái szolgálatot, és Pángyánszky Ágnes egyetemi lelkész hirdette az ígét. Idén különösen nagy volt az érdeklődés: nemhogy megtelt a kápolna, de még székeket is kellett behozni, hogy senkinek ne kelljen állnia.

A nap folyamán számtalan előadás várta az érdeklődőket, a pszichológiától a rendszeres teológiáig mindenbe bepillantást nyerhettek.

A hetven diák közül nem mindenki készül lelkésznek vagy hittanárnak, bár volt, aki a nyílt nap hatására gondolkodott el, hogy beadja jelentkezését a hittanár szakra.

A Budapest-Fasori Evangelikus Gimnáziumból érkezett *Lebanov Barbarát* a jogi pálya vonzza, mégis fontosnak tartotta, hogy eljöjjön a nyílt napra.

– A teológiának van helye a mai tudományok között, még mindig létfontosságú, nem évül el. Ezért amikor a hittanáróm felvetette a nyílt nap lehetőségét, nagyon meg-

örültem. A negyedik évfolyamból összesen húszan jöttünk el.

Wächter Baldó azonban már biztos benne, hogy teológus-lelkész szakra szeretne jelentkezni. A budapesti gyülekezet képviselőjében érkezett lelkészével, *Endreffy Gézával*.

– Egy ifítáborban vezetőként vettem részt, ahol annyira jó volt szolgálni az Úrnak, beszélgetni a fiatalokkal, vezetni egy csoportot, hogy eldöntöttem: lelkész szeretnék lenni. Most épp a hittanértségre készülök, de mivel a mi gimnáziumunkban nincs hittanoktatás, ezért a Deák Téri Evangelikus Gimnáziumban vagyok vendéghallgató – tudtuk meg tőle.

Arra a kérdésre, hogy milyen volt az első benyomása az Evangelikus Hittudományi Egyetemenről, *Baldó* határozott választ adott:

– A homiletika tetszett a legjobban, és összességében az egész iskola. Vajon csak a nyílt nap miatt tűnik ennyire lazának? De nem is fontos, mert én már biztosan tudom, hogy itt szeretnék tanulni!

■ EHE HÖK

Istentiszteleti rend • 2014. november 23.

Szentháromság ünnepe után utolsó (örökélet-) vasárnap.
Liturgikus szín: zöld. Lekció: Mt 24,37–51; 2Pt 3,(3–7)8–14.
Textus: Dán 12,1c–4. Énekek: 493., 454.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; de. 10. (német, úrv.) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Balicza Iván; du. 6. Bencéné Szabó Márta; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. fél 10.; **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztójanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békásmegyér, III., Mező u. 12.** de. 10. Donáth László; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. dr. Fabiny Tamás; **Újpest, IV., Lebstücsk M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Gáncs Péter; de. 11. (úrv.) Gerőfiné dr. Brebovzky Éva; du. 6. (Megálló nevű ifjúsági istentisztelet, úrv.); **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. fél 10. (angol nyelvű, úrv.) dr. Bácskai Károly; de. 11. Aradi György; **Józsefváros, VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. Gombkötő Beáta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Gombkötő Beáta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (énekes liturgia, úrv.) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) Bedecs Réka, liturgus: Gáncs Tamás; de. fél 11. (úrv.) Bedecs Réka, liturgus: Gáncs Tamás; du. 6. (vespera) Schulek Máttyás; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. Missura Tibor; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Balicza Iván; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Bence Áron; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. Grendorf Péter; **Zuglói, XIV., Lócsei út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamás; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. fél 10. Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Juhos u. 28. (kistemplom)** de. 10. Kósa László; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (szuplikáció) Hajdúch-Szmola Patrik; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Vető István; **Árpádföld, XVI., Menyhért u. 42. (református templom)** du. 3. Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. Kovács Áron; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Kovács Áron; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Nagyné Szeker Éva; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u. 11.** Nagyné Szeker Éva; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. Győri Gábor; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. Győri Gábor; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Deák László; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Deák László; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Máttyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. dr. Lacknerné Puskás Sára; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza; **Pilisvörösvár (református templom)** du. 2. (úrv.); **Solymár (református templom)** du. 3. Fodor Viktor.

Istentiszteleti rend • 2014. november 24.

XI., Egyetemi és főiskolai gyülekezet, Magyar tudósok krt. 3. du. fél 8. hétindító istentisztelet.

Összeállította: BALLA MÁRIA

HIRDETÉS

Meghívó könyvbemutatóra

Horváth Barna református esperes *Emlékezni tilos* című életrajzi kötetét november 26-án 17 órakor mutatja be *Tökécszi László* történész Budapesten, a Ráday Kollégiumban (Budapest IX., Ráday u. 28.). A műsorvezető *Szentpéteri Eszter* lesz. Minden érdeklődőt szeretettel várnak.

ISTENTISZTELET-KÖZVETÍTÉS A MAGYAR RÁDIÓBAN

Bemutatkozik a Domonyi Evangelikus Egyházközség erdőkertesi leányegyháza

Erdőkeres Budapesttől huszonnégy kilométerre északkeletre található, Gödöllő és Vác között, Veresegyház közvetlen északi szomszédságában. A dinamikusan fejlődő agglomerációs településen az utóbbi tizenöt évben megduplázódott a lakosok száma. Az újonnan beköltözők nagy része protestáns hátterű. Elsősorban őket szándékozik felkutatni, megszólítani, és nekik kíván lelki otthont nyújtani a gyülekezet.

Az erdőkertesi lutheránusok huszonhét évvel ezelőtt, november 10-én tartották meg első istentiszteletüket, akkor még Gödöllő szórnyaként. Ennek egy családi ház konyhája adott otthont. *Roszik Gábor* lelkész gondozta a közösséget. A gyülekezet létszáma az évek során fokozatosan növekedett, így jelentkezett az igény saját templom építése iránt. Az álmodat konkrét tervek követték.

Az Erdőkeres Protestáns Hívők Egyesületétől kapott tervezési program alapján a Tihanyi–Halmos és Társai Építészeti és Mérnök-

ki Iroda Kft. készített koncepcionális tervet. Ennek elfogadása után készült el 1997-től az építési engedélyezési, majd a kiviteli terv. Az építési munkákat *dr. Dül Udó Endre* irányította.

A templom alapkövét 2000. november 25-én helyezték el *D. Szebik Imre* püspök, *Detre János* esperes és *Blázy Árpád* gyülekezeti lelkész szolgálatával. Az épület felszentelése az építési munka befejeztével,

2006. február 4-én volt *D. Szebik Imre* püspök, *Detre János* esperes és *Albert Gábor* gyülekezeti lelkész szolgálatával.

A templom építési koncepciója a legrégebb keresztyén hagyományokat és a mai liturgiát a legkorszerűbb műszaki lehetőségekkel ötvözi. Egyhajós, integrált tornyos, kétszintes, szimmetrikus elrendezésű épület. A templom – ökumenikus protestáns templomként – külső-belső jelképrendszerének köszönhetően alkalmas más felekezetek számára is. Emellett méltó helyszínt ad társadalmi és kulturális rendezvények megtartásához is.

2011-től az erdőkertesi gyülekezet a Domonyi Evangelikus Egyházközség fiókegyházaként, majd 2012-től leányegyházaként működik. Ezekben az években *Sághy Balázs* lelkész és felesége, *Sághyné Kiss Katalin* lelkész nő végzett komoly gyülekezetépítő szolgálatot. 2013. szeptember 1-jétől helyben lakó lelkésze lett a gyülekezetnek *Török Anett* személyében.



Evangelikus istentisztelet a Kossuth rádióban

November 30-án, advent első vasárnapján 10.04-től evangelikus istentiszteletet közvetít a Kossuth rádió az erdőkertesi evangelikus templomból. Igét hirdet *Török Anett* lelkész.

Megújult Páhi temploma



HIRDETÉS

Felújított iskola-templomáért – ahogy a helyiek nevezik – adott hálát november 15-én Páhi evangélikussága. A 11 millió 560 ezer forintból renovált épületet *Gáncs Péter* püspök szentelte fel. Mt 17,4 alapján tartott igehirdetésében felhívta a figyelmet: vegyük észre annak a fontosságát, hogy nem csak az számít, hogy a templom falain belül jó-e nekünk, az is fontos, hogy ezt a minket még csak kívülről szemlélők is meglásák, vonzónak, hívogatónak találják.

A templomot zsúfolásig töltő gyülekezetet *Nagy Veronika*, az idén épp huszonöt éve helyben szolgáló lelkész köszöntötte. A Csengőd–Páhi–Kaskantyú Társult Evangelikus Egyházközség napra pontosan negyven évvel a mostani szentelés előtt hívták életre.

■ KISS TAMÁS



DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Bárhol vagyok,
velem vannak
a lapjaim.

WWW.DIGITALSTAND.HU

Olvassa
az Evangelikus Élet
digitális változatát!

Télköszöntés a vadludakkal

A tatai vadludsokadalom évről évre több látogatót vonz, mára igazi télköszöntő fesztivállá vált, amelyre több mint tízezer vendég érkezik, sok külföldről. Minden év utolsó novemberi hétvégéjén rendezik meg.

A vadludsokadalom 2001-ben a Száz Völgy Természetvédelmi Egyesület és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Komárom-Esztergom Megyei Csoportjának civil kezdeményezésére jött létre. A javaslat önkéntes munkával szerveződő nagy rendezvény sokkal inkább tekinthető fenntarthatósági természetvédelmi mintaprojektnek, mint hagyományos értelemben vett fesztiválnak. De sokak számára ez az egy-

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL



Rovatgazda: Sánta Anikó
ararat@lutheran.hu

val, a barokk építészet megannyi műemlékével és persze a modern kor épületeivel – pazar keretet nyújt a madármegfigyeléshez.

A vadludak minden év novemberében érkeznek Magyarországra, hogy a telet nálunk töltsék, és február végén, március elején indulnak

leges madárvédelmi terület, 2005-től pedig része az Európai Unió természetvédelmi-ökológiai hálózata magyarországi alapját képező Natura 2000-nek is.

A tatai vadludsokadalom fő attrakciója minden évben a madárvonulás lenyűgöző látványossága. A ludak korán reggel felszállnak a tóról, és kihúznak a környező táplálkozóterületekre. Naplementekor térnek vissza, és hangos zsvajjal szállnak le a tó vizére. Az esti behúzás narrátorai idén Zsoldos Árpád és Orbán Zoltán ornitológusok lesznek.

A rendezvény alappillérei a reggeli és esti vadlúdhúzás megtekintése, a teleszkópos madármegfigyelés, a madárgyűrűzési bemutató, az országos madármegfigyelő verseny. A résztvevők ezeken kívül számos más programon is részt vehetnek: lesz játszótér a gyermekeknek, különböző állatbemutatók, természeti témákat feldolgozó előadások, általános iskoláknak kiírt vetélkedők, esti csillagászat. Az adventi vásáron kézművesek, őstermelők, népművészek, valamint „Nemzeti parki termék” védjegyes termelők portékáit vásárolhatják meg a látogatók.

2014-ben a díszvendég a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága lesz. A rendezvény középpontjában pedig a negyvenéves Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület áll majd.

November 28–29-én tehát irány Tata!

■ S. A.

További információk:
vadludsokadalom.hu



re népszerűbb rendezvény egyben a természet ünneplését is jelenti.

Európa-szerte egyedülálló látványosság ez, hiszen a tatai Öreg-tó az egyetlen olyan madárpihenőhely, amelyet a város szinte teljesen körbevesz. Tata, a „vizek városa” – Magyarország legjelentősebb vízi várár-

vissza északi költőhelyeik felé. Ezek a madarak tették a tatai Öreg-tavat európai hírűvé. A kétszázhusz hektáros tavat Magyarország legrégebbi – csaknem hétszáz esztendőss – mesterséges halastavaként tartják számon. 1989 óta a ramsari egyezmény által is védett élőhely. Külön-

Új esperes a Somogy-Zalai Egyházmegyében

A Somogy-Zalai Egyházmegye jelölőbizottságának november 14-i kapcsolási ülésén számolták össze az esperesjelöltekre az egyházmegye szavazati jogú gyülekezeteiből be-

érkezett szavazatokat. Az eredmény szerint a Somogy-Zalai Egyházmegye egyházközségi presbiterei által megválasztott esperes (a választási ciklus végéig) Kőszeghyné

Rackó Zsuzsanna lesz. Beiktatására november 30-án 15 órakor gyülekezetében, Ecsenyben kerül majd sor.

► Forrás: Evangélikus.hu

HIRDETÉSEK

Decemberi kedvezményes könyvvásárok

A Luther Kiadó szeretettel várja vásárlóit adventi könyvvásárait!



14. győri adventi keresztény könyvvásár. Helyszín: Széchenyi István Egyetem, 9026 Győr, Egyetem tér 1. Időpont: december 3., szerda, 9–7 óra.

20. keresztény könyvvásár. Helyszín: Lónyay Utcai Református Gimnázium, 1092 Budapest, Kinizsi u. 1–7. (Lónyay és Kinizsi utca sarok.) Időpont: december 5–6., péntek és szombat.

Nyitva tartás: pénteken 14–20, szombaton 9–17 óra között. Idén a ruhatár mellett büfé is lesz a vásárlók részére.

Előzetes megrendelését december 1-jéig küldheti el a kiado@lutheran.hu e-mail címre. Kérjük, jelezze, melyik könyvvásárban szeretné átvenni a könyveket.

Meghívó ünnepi hangversenyre



Gábor), a Lutheránia ének- és zenekar (vezényel: Kamp Salamon), Alföld quartett, Magdala kórus (vezényel: Simon Barbara), valamint az Erkel Ferenc vegyes kar (vezényel: Cseri Zsófia), továbbá Finta Gergely (orgona), Ambrus Orsolya (szoprán), Holló Csaba (basszus) és Ács Dávid (orgona).

Igét hirdet Fabiny Tamás püspök.

A Magyarországi Evangélikus Egyház Reformációi Emlékbizottsága tisztelettel meghívja a reformáció és kultúra évének ünnepi hangversenyére, amelyet november 29-én, szombaton 18 órakor tartunk a Deák téri evangélikus templomban (1052 Budapest, Deák tér 4.).

Közreműködők: Budaörsi evangélikus énekkar (vezényel: Kecskés Balázs), Fővárosi protestáns kántorátus női kara (vezényel: Bence

Az ünnepi hangversenyen a felkért együttesek neves evangélikus zeneszerzők művei mellett bemutatják a reformációi emlékbizottság által kiírt kórusműpályázat néhány díjazott alkotását. A díjakat átadja és a pályázat eredményét értékeli Draskóczy László zeneszerző, a zsűri elnöke.

Támogatja a Magyarországi Evangélikus Egyház Reformációi Emlékbizottsága.



November 28-án ismét levéltári éjszaka lesz a Bécsi kapu téren. Célunk az, hogy bemutassuk Márai Sándor személyét és művészetét, megidézzük azt a kort, amelyben alkotott, és felidézzük tragikus halálát.

HIRDETÉS

BÉRES CSEPP EXTRA

Könnyelműek? Csak nincsenek cukorból.

Erős immunrendszer és elemében a család.

www.beres.hu
facebook.com/beres.klub

A Bérés Csepp Extra vény nélkül kapható roboráló gyógyszer

A KOCKÁZATOKRÓL ÉS MELLÉKHATÁSOKRÓL OLVASSA EL A BETEGTÁJÉKOZTATÓT, VAGY KÉRDEZZE MEG KEZELŐORVOSÁT, GYÓGYSZERÉSZÉT!

BÉRES 25 éve az egészséges emberért

ÚJ SZÉCHENYI TERV

A Forrás Evangélikus Keresztyén Óvoda épületének energetikai korszerűsítése

A Forrás Evangélikus Keresztyén Óvoda több mint 35 millió forintot nyert az Új Széchenyi terv Környezet és energia operatív program keretében. A támogatás lehetővé tette a Forrás Evangélikus Keresztyén Óvoda épületének utólagos külső hőszigetelését, külső nyílászáróinak cseréjét, fűtési és használatimelegvíz-rendszerének korszerűsítését, világítás-korszerűsítését, napkollektoros és napelemes rendszerek telepítését.

Az épület energetikai tényezői már nem feleltek meg, fűtési és használatimelegvíz-rendszere nem tett eleget a kor elvárásainak, nyílászárói és fényforrásai mára elavulttá váltak.

A most befejeződött projekt keretében sor került a falak utólagos hőszigetelésére, valamint a külső nyílászárók cseréjére. A fűtési rendszert kondenzációs gázkazán telepítésével és acéllemez lapradiátorok felszerelésével tették korszerűvé és energiatakarékosra. A használatimelegvíz-rendszert teljesen felújították, napkollektorokkal segítve működését. A régi világítótesteket új, energiatakarékos darabokra cserélték. Továbbá telepítettek egy hálózatra visszatápláló napelemes rendszert is.

A projekt elsődleges célcsoportja a Forrás Evangélikus Keresztyén Óvoda valamennyi tanulója és dolgozója. A projekt környezeti hatásterülete azonban nemcsak az érintett ingatlanra terjed ki, hanem az elérni kívánt indikátorértékekkel közvetve az egész ország energiaellátásának biztonságát és versenyképességét javítja, a környezeti állapot megőrzését érdemben szolgálja.



A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Forrás Evangélikus Keresztyén Óvoda
8100 Várpalota, Jókai út 10.

gyermek-kert.hu
ujszechenyiterv.gov.hu



HÍREK, HIRDETÉSEK

FIZESSEN ELŐ LAPUNKRA!

Sztehlo Gáborról készült dokumentumműsor az M1-en

November 23-án az M1-en 11.30-kor *Sztehlo Gábor* címmel megismétlik a gyermekmentő evangélikus lelkész születésének századik évfordulóján, 2009-ben készült dokumentumfilmét. Szerkesztő: Nagy László, rendező: Nemes Takách Ágnes.

Pályázat lelkészállásra

A Györköny-Bikácsi Társult Evangélikus Egyházközség presbitériuma pályázatot hirdet a megüresedett gyülekezeti lelkészi állás betöltésére. Pályázhatnak azok a lelkészek, akik a törvényben rögzített feltételeknek megfelelnek. A lelkész kötelezettségeit és a gyülekezet által biztosított, az országos átlagnak megfelelő javadalmazást a díjlevél tartalmazza, mely az esperesi hivatalban minden pályázónak rendelkezésére áll.

A presbitérium gyülekezeti lelkészi gyakorlati időt nem vár el a pályázótól, magánélete viszont legyen rendezett. A pályázat elbírálásánál előny az egyházzene ismerete és a német nyelvtudás.

A pályázó nemét, életkorát illetően a presbitérium semmilyen megkötést nem tesz, a kisgyermekes pályázók azonban előnyben vannak.

A pályázatot két példányban, részletes önéletrajzzal a Tolna-Baranyai Evangélikus Egyházmegye Esperesi Hivatalába kell küldeni. Cím: 7030 Paks, Kosuth L. u. 29. A pályázatok beérkezési ideje: 2015. január 31. A pályázatok elbírálásának határideje: 2015. február 15.

GYÁSZJELENTÉS

„Mutasd meg nekem a te utadat,
hogy járhassek a te igazságodban,
és teljes szívvel féljem nevedet.”

(Zsolt 86,11)

Szeretettel értesítjük mindazokat, akik ismerték és szerették, hogy *Büki Károly*, a budavári evangélikus gyülekezet egykori presbitere, a Fébé egykori dolgozója, néhai *Büki Jenő* mekényesi lelkész fia elhunyt. A gyászszertartás november 22-én fél 3-kor lesz a budavári evangélikus templomban.

A gyászoló család

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (november 23.)

Ezért vagy te oly nagy, Uram, ó, Uram! Senki sincs hozzád fogható, sőt nincs is rajtad kívül Isten, egészen úgy, ahogyan hallottuk fülünkkel. 2Sám 7,22 (Jel 1,17a–18; Mt 25,1–13; Jel 21,1–7; Zsolt 90) Biztonságra törekszünk. Igyekszünk úgy berendezni az életünket, hogy minden a helyén legyen, de ha már elkerülhetetlenek a problémák, akkor is a lehető legkisebb zökkenővel jussunk át a nehezebb részekre. Ez vonatkozik a mindennapok látható és az avatatlanszemnek láthatatlan területeire egyaránt. Azonban egyszer csak eljön a nap, amikor minden megváltozik, és nem marad semmi más, mint megtapasztalni Isten végtelen nagyságát.

Hétfő (november 24.)

Mindaz, amit Isten tesz, örökké megmarad; nincs ahhoz hozzátenni való, és nincs belőle elvenni való. Préd 3,14a (Jel 14,6; 5Móz 34,1–7/8; Ézs 1,1–9) Amikor ez a változás bekövetkezik, vagyis az életünk addigi folyása más irányt vesz, akkor meg kell állnunk. Meg kell állnunk, hogy körülnézzünk, hogy eldönthessük, merre is tovább. Ha jól figyelünk, meglátjuk, hogy utunk illeszkedik-e az Isten által nekünk kijelölt úthoz, vagy pedig régen letértünk már róla. Hiszen amit ő tesz az életünkkel, az örökké megmarad. Mi nem tudunk azon változtatni, de azt megtehetjük, hogy saját terveinket az ő terveizhez igazítjuk.

Kedd (november 25.)

Nézd, Uram, milyen nyomorult vagyok, belsőm háborog, vergődik bennem a szívem, mert nagyon engedetlen voltam. JSir 1,20a (Lk 18,13; 1Pt 1,13–21; Ézs 1,10–20) Minden ilyen megálló, minden új élethelyzet, minden új esemény, amely változást idéz elő, lehetőség. Esély arra, hogy ami addig rossz vagy helytelen volt, azt kiigazítsuk. Ez azonban csaknem mindig sok fájdalommal és még több küzdelemmel jár. Szembenézni azzal, hogy minden megváltozik, szembesülni azzal, hogy el kell hagynunk addigi kényelmes életünket, sokszor nyomorúságos és szívfájdító érzés.

Szerda (november 26.)

Uram, ha elnyertem jóindulatodat, add nekem valami jelét annak, hogy valóban te beszélsz velem! Bír 6,17 (Jn 20,29; 1Kor 3,9–15; Ézs 2,1–5) Az élet mélységeiben, az élet határhelyzeteiben kapaszkodókat keresünk. Egy kezdet, amely megtart. Egy pillantás, amely bátorít. Egy hangot, amely biztat. Valamit, ami felfelé emel, ami elindít, ami erőt ad, ami csökkenti a fájdalmat. Hol, kinél keressük ezeket a kapaszkodókat? Hová, kihez fordulunk akkor, amikor „minden Egész eltörött”? Ilyenkor még azok a szavak is idegennek tűnnek, amelyek pedig korábban oly sok nehéz helyzetben megsegítették.

Csütörtök (november 27.)

Az Úr ezt mondta Salamonnak: Kérj valamit, én megadom neked! Salamon ezt felelte: Adj azért szolgádnak engedelmes szívet, hogy tudja kormányozni népedet, különbséget téve a jó és a rossz között. 1Kir 3,5-9 (1Thessz 5,14; Kol 4,2–6; Ézs 3,1–15) Különbséget tenni a jó és a rossz döntések között. Ha ez megadatna az embernek, akkor nem kellene megállni, kiigazítani, irányt váltani. A bölcs ember semmi mást nem kér, csupán azt, hogy ezt a különbséget minden élethelyzetben felismerje. A szív legnehezebb feladata ez. Hiszen ami jó nekem, az lehet, hogy rossz és fájdalmas a másoknak. Ami rossz nekem, abból lehet, hogy valaki jót tud kihozni. De be kell látnunk, hogy különös módon mind a kettőre „szükségünk” van itt, ebben a földi életben. Az egyik nem létezhet a másik nélkül. Ahogyan az édenkertben is egyetlenről fakadt a jó és a rossz.

Péntek (november 28.)

Aki szétszórta Izráelt, össze is gyűjti, és őrzi, mint pásztor a nyáját. Jer 31,10b (Róm 11,29; Mt 27,50–54; Ézs 4,2–6) Az ember mindig meglepő életutat jár be. És talán az a legérdekesebb benne, hogy az Isten megengedi nekünk, hogy elkóboroljunk. Hagyja, hogy járjuk azt az utat, amelyet eltervezünk, amelyet kitaláltunk magunknak, vagy amelyről azt gondoljuk, hogy a sors akaratából azon kell járnunk. És amikor eljön az a pillanat, amikor minden megváltozik, és nem tudjuk, hogy merre is tovább, visszafelé-e a jól megszokott, kényelmes és bevált úton, vagy inkább előre az ismeretlen felé, akkor a legfontosabb tudnunk azt, hogy nem vagyunk egyedül. Van, aki vigyáz ránk, mint az édes szülő a gyermekére, aki egyre messzebb merészkedik az idegen világban. Vagy mint a pásztor, aki nagyon messziről is visszahozza azt, aki elkóborolt a nyájától.

Szombat (november 29.)

Akik megmenekülnek és megmaradnak Júda házából, azok újra gyökeret vernek lenn, és gyümölcsöt hoznak fenn. 2Kir 19,30 (Mt 1,12–16; Jel 21,10–14.21–27; Ézs 5,1–7) Hogyan tovább? Merre érdemes menni? Bármilyen nehéz és küzdelmes is, de hiszem, hogy mindig előre az ismeretlen felé, és soha nem vissza, ahol bár sok az ismerős és biztonságosnak tűnő helyzet, azok már nem teremnek gyümölcsöt. De minden szerelem, minden kudarc, minden fájdalom, minden öröm, minden elesés és minden felkelés, amellyel becsülettel szembenézünk, és ha kell, meg is mérkőzünk velük, megerősítenek bennünket. Megerősítenek, és gyümölcsöt hoznak. Kell-e ennél több ezen a földi vándorúton?

■ LACZI ROLAND

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból november 23-ától november 30-áig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
9.00 / Pax Tv <i>Evangélikus istentisztelet a budavári templomból</i>	9.00 / Pax Tv <i>Händel: Messias (oratórium)</i>	10.00 / Bartók rádió <i>Hang-fogó</i> Provenzale: 111. zsoltár	13.30 / Kossuth rádió <i>„Tebened bízunk eleitől fogva...”</i> A református egyház féléórása
9.30 / Mezzo Tv <i>Händel: Salamon (oratórium)</i>	10.25 / M1 <i>Család-barát (magazinműsor)</i>	13.55 / M1 <i>Ég, föld, férfi, nő</i> Örség	14.50 / Duna World <i>Református ifjúsági műsor</i>
9.30 / Bartók rádió <i>Musica sacra (egyházzenei magazin)</i>	15.15 / Duna World <i>Református ifjúsági műsor</i>	14.05 / Kossuth rádió <i>Arcvonások</i> Wacha Imre	15.15 / Duna World <i>Négy szellem</i> Ki a példaképed?
10.04 / Kossuth rádió <i>Metodista istentisztelet a kaposvári imaházból</i>	20.00 / Pax Tv <i>Kút (élő interaktív műsor)</i> Műsorvezető: Deák László evangélikus lelkész	16.15 / Pax Tv <i>Nairobi Girls (riportfilm)</i>	16.35 / M3 <i>Szerelem száz háton (magyar–NSZK játékfilm, 1983)</i>
10.30 / M1 <i>Református magazin</i>	21.10 / Pax Tv <i>Esperes 60.</i> Családi istentisztelet	22.00 / Pax Tv <i>10. Szélszóra evangélikus ifjúsági találkozó (riportfilm)</i>	21.10 / Duna Tv <i>A merénylet – Szarajevó, 1914 (német tévéfilm, 2014) (97’)</i>
10.55 / M1 <i>Református ifjúsági műsor</i>	11.30 / M1 <i>Sztehlo Gábor</i> 100 éve született a gyermekmentő evangélikus lelkész	22.55 / Duna Tv <i>Henrik Ibsen: Rosmersholm</i> Az Újvidéki Színház előadása	21.20 / M1 <i>Szabadság tér '89 (történelmi magazinműsor)</i>
19.30 / Duna World <i>Kerekek és lépések</i> A beregi Tiszaháton	23.50 / Duna Tv <i>Hontalanok (szerb dokumentumfilm)</i>	23.00 / M1 <i>Égjen inkább az olajmező... (magyar dokumentumfilm, 2014)</i>	21.50 / M3 <i>Vidám vasárnap (fekete-fehér magyar játékfilm, 1966) (70’)</i>

CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
5.15 / M1 <i>Hajnali gondolatok</i>	13.01 / Bartók rádió <i>Arcus temporum</i> XI. pannonhalmi művészeti fesztivál	12.05 / Bartók rádió <i>Áchim Erzsébet orgonaestje</i>	8.25 / Duna Tv <i>Lyukasóra (irodalmi műsor)</i>
11.30 / Pax Tv <i>Gusztáv Adolf-ünnep, Sopron, 2014</i>	13.30 / M1 <i>A világorökség kincsei (német ismeretterjesztő sorozat)</i>	16.35 / M1 <i>Ég, föld, férfi, nő</i> Kőszeg	9.00 / Pax Tv <i>Evangélikus istentisztelet a budavári templomból</i>
12.05 / Bartók rádió <i>Berlioz: Rekviem, Op. 5.</i>	20.20 / M1 <i>Virtuózok (komolyzenei tehetségkutató műsor)</i>	17.05 / Pax Tv <i>Ökumenikus imaheti istentisztelet közvetítése</i>	9.30 / Bartók rádió <i>Musica sacra</i> Bach-kantáták
14.30 / Bartók rádió <i>Népzene – újrágombolva</i> Novemberi újdonságok	22.00 / Pax Tv <i>A titok nyitja</i> Északi egyházkerületi missziói nap Dabason	17.45 / Duna World <i>Kosárlabda All Star Gála (élő közvetítés)</i>	10.00 / ARD1 (német) <i>Evangélikus istentisztelet</i>
19.00 / Pax Tv <i>Békesség hírnöke (baptista magazinműsor)</i>	21.05 / Kossuth rádió <i>Belépő (kulturális magazin)</i>	20.20 / M1 <i>Játék határok nélkül, 2014</i>	10.04 / Kossuth rádió <i>Evangélikus istentisztelet</i>
19.25 / Kossuth rádió <i>Tetten ért szavak</i> Balázs Géza műsora	22.50 / Duna Tv <i>Kultikon (magazinműsor)</i>	21.00 / Duna Tv <i>Holdkelte (angol–francia játékfilm, 1979) (121’)</i>	10.04 / Kossuth rádió <i>Erdőkertesről</i> Igét hirdet: Török Anett
21.10 / Duna Tv <i>Felhőjäték (magyar játékfilm, 1983) (87’)</i>	23.10 / Duna Tv <i>Az öreg halász és a tenger (amerikai játékfilm, 1958)</i>	21.04 / Kossuth rádió <i>Rádiószínház</i> Máté evangélioma, 2/1. rész	10.15 / M1 <i>Biblia és irodalom</i>
21.55 / Duna World <i>Ybl 200 (magyar dokumentumfilm)</i>		22.00 / M2 <i>A Dicső 39 (angol filmdráma, 2009)</i>	10.55 / M1 <i>Református ifjúsági műsor</i> András-nap, advent első vasárnapja
22.05 / Duna World <i>Táncvarázs</i>			20.55 / Duna Tv <i>A Buddenbrook ház (német játékfilm, 2008) (145’)</i>

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu. • **EvÉlet on-line:** www.evangelikusélet.hu. • **Hirdetésfelvétel:** hirdetes@evelet.hu.
Előfizetés: elofizetes@evelet.hu. • **Szerkesztőség:** 1085 Budapest, Úllői út 24. Tel.: 1/317-1108, 20/824-5519; fax: 1/486-1195.
Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Balla Mária (maria.ballal@lutheran.hu).
Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu).
Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). **Korrektor:** Fedor Sára (sara.fedor@lutheran.hu).
Tervezőszerkesztő: Szabó Dávid Károly (david.szabo@lutheran.hu). **Munkatárs:** Kinyik Anita (kinyik.anita@lutheran.hu).
Rovatvezetők: dr. Hafensch Károly – Régi-új liturgikus sarok (hafo@lutheran.hu), Kende K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Véghelyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu), Tamásy Tamás – Új nap – új kegyelem (tamytam@t-online.hu). **Szerkesztőbizottság:** Adámi Mária, Balicza Máté, B. Walkó György, dr. Fabiny Tamás, Kende K. Péter, Kiss Miklós, Orosz Gábor Viktor, Pröhle Gergely, Radosné Lengyel Anna, T. Pintér Károly.

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Úllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228, 20/824-5518; fax: 1/486-1229.
Felelős kiadó: Kende K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu). **Nyomdai előállítás:** Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.).
Felelős vezető: Nagy Zoltán. **Árusítja a kiadó.** Terjesztő a Magyar Posta Zrt. **Terjesztési ügyekben reklamáció** a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág ingyenes telefonszámán: +36-80/444-444 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302.

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzártakor kizárólag a hét végi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

